

Designing a conceptual framework for urban co-creation in participatory governance

Zeinab Molavi*, Assistant Professor, Department of Public Administration, Faculty of Management and Accounting, College of Farabi, University of Tehran, Qom, Iran

ARTICLE INFO

Article History

Received: 17 April 2025

Revised: 3 May 2025

Accepted: 27 August 2025

Keywords

Intelligent banking,
AI banking,
Intelligent value,
Efficient strategy

Corresponding Author Email:

Ze_Molavi@ut.ac.ir

ABSTRACT

Classical participatory processes initiated by municipalities are increasingly losing effectiveness in addressing the complexities of urban governance. As traditional approaches fall short, the need for innovative, adaptive methods has become more pressing. This study develops a conceptual framework for urban co-creation within participatory governance by clarifying the roles and interactions of key actors and proposing strategies for meaningful citizen engagement. Employing an applied, developmental design, the research used a mixed-methods approach. An initial framework was constructed through a review of existing co-creation models, and then refined and validated via three Delphi rounds with 32 experts in urban governance, including academics and municipal practitioners. Data were collected through document analysis and a structured questionnaire. The final framework comprises three core components (actors, interactive communication, and municipal systems), four co-creation phases (co-ideation, co-design, co-production, and co-evaluation), and 15 key elements. The study concludes that effective urban co-creation requires moving beyond symbolic participation toward authentic, reciprocal relationships between institutions and citizens.

How to cite this article:

Molavi, Z. (2026) *Designing a Conceptual Framework for Urban Co-Creation in Participatory Governance*, *Journal of Strategic Management Studies*, 65(17), 135-159. (In Persian with English abstract).

<https://doi.org/10.22034/smsj.2025.517289.2137>

©2023 The author(s). This is an open access article distributed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC), which permits use, sharing, adaptation, distribution and reproduction in any medium or format, as long as you give appropriate credit to the original author(s) and the source.

Extended Abstract

Introduction:

In recent years, classical participatory processes led by municipalities and governmental institutions have increasingly failed to respond effectively to the complexity and dynamism of urban governance. These traditional methods often suffer from limited citizen involvement, top-down decision-making, and a lack of flexibility in responding to evolving urban challenges. Consequently, there is a growing need for innovative, adaptive, and inclusive approaches that can foster more meaningful and sustainable participation in urban development. This study seeks to address this gap by developing a comprehensive conceptual framework for urban co-creation within the context of participatory governance. The primary aim is to explore and clarify the roles and interactions of various urban actors—citizens, governmental institutions, and intermediaries—and to construct a practical strategy for enhancing citizen engagement in the urban management process. Through this framework, the study aspires to contribute to the theoretical and operational understanding of how co-creation can be institutionalized within urban governance systems to produce more democratic, responsive, and equitable outcomes.

Methodology:

The research adopted an applied and developmental design, integrating both qualitative and quantitative approaches through a mixed-methods methodology. The initial phase involved an extensive literature review of existing models and conceptual frameworks related to co-creation and urban participatory governance. This theoretical exploration led to the formulation of a preliminary conceptual model consisting of potential components and phases of urban co-creation. To validate and refine the preliminary framework, the Delphi method was employed in three rounds. The Delphi technique is widely used in exploratory and consensus-seeking research to harness expert opinions. A panel of 32 experts was selected, comprising university academics, urban governance practitioners, municipal decision-makers, and specialists in citizen participation and urban planning. Data collection tools included document analysis and a semi-structured questionnaire based on a 7-point Likert scale. In each Delphi round, participants were asked to assess the relevance, clarity, and importance of identified components and dimensions. Statistical analyses were performed at each stage to measure the level of consensus. Kendall's coefficient of concordance (W) was calculated to assess the degree of agreement among panelists, and the binomial test was used to confirm the acceptability of individual items based on a 70% agreement threshold, as recommended by expert consultation.

Results and Discussion:

The final conceptual framework of urban co-creation includes three primary components:

1. Actors Involved in Co-Creation – This component identifies the roles of citizens, municipal authorities, civil society organizations, and intermediaries in the co-creation process.
2. Interactive Communication Mechanisms – This refers to the tools and platforms (both formal and informal) that facilitate ongoing dialogue, mutual learning, and shared decision-making.
3. Municipal System – This includes institutional readiness, regulatory frameworks, and organizational structures that support or hinder co-creation efforts.

Additionally, the framework outlines four progressive phases of urban co-creation:

- Co-Ideation (joint problem identification and idea generation),
- Co-Design (collaborative planning and design of solutions),
- Co-Production (joint implementation of services or policies), and
- Co-Evaluation (shared monitoring and evaluation of outcomes).

A total of 15 key elements were validated within these components and phases. During the first round of Delphi, all initial 14 proposed elements were approved by the panel, with one additional element related to municipal regulations being suggested and accepted. In the second round, the 15 elements were re-evaluated using the Likert scale and confirmed. Kendall's W in the second round was 0.705, indicating strong agreement. In the third round, which involved 30 of the original 32 experts, the coefficient rose to 0.713, showing

consistent and strong consensus. The similarity of rankings and stable component structure across the second and third rounds indicated that the process could be concluded at three rounds.

Conclusion:

This study underscores the necessity of transitioning from conventional, often symbolic participatory practices toward more genuine, dialogical, and co-productive forms of engagement in urban governance. The final conceptual framework provides a structured, yet flexible, approach for municipalities and urban policymakers to design and implement participatory processes that go beyond consultation to active collaboration. By recognizing citizens not merely as recipients of services but as co-creators of urban solutions, cities can build more resilient, inclusive, and adaptive governance systems. The framework offers theoretical insight and practical guidance for future research and application in diverse urban contexts, particularly in rapidly urbanizing societies where citizen trust, legitimacy, and institutional responsiveness are crucial. Ultimately, institutionalizing co-creation in urban governance can foster democratic renewal, enhance public value, and contribute to more just and sustainable urban futures.

Keywords: Governance, Participatory governance, Co-Creation, Urban co-creation, Co-Production, Co-design

مطالعات مدیریت راهبردی

Homepage: <https://www.smsjournal.ir>

10.22034/smsj.2025.517289.2137

مقاله پژوهشی

طراحی چارچوب مفهومی هم‌آفرینی شهری در حکمرانی مشارکتی

زینب مولوی*، استادیار گروه مدیریت دولتی، دانشکده مدیریت و حسابداری دانشکدگان فارابی، دانشگاه تهران، قم، ایران

چکیده	اطلاعات مقاله
فرایندهای مشارکتی کلاسیک شهرداری‌ها و دولت‌ها که برای حکمرانی مشارکتی شهری ایجاد شده است کارایی نازل دارد. بنابراین، تنوع تجربیات ممکن است برای بیان برخی از راه‌های ترکیبی برای درک فعالیت‌ها و موضوعات مشارکت کافی نباشد و نیاز به روش‌های جدید و نوآورانه در حکمرانی شهری بیش از پیش نمایان است. این پژوهش با هدف طراحی چارچوب مفهومی برای هم‌آفرینی در حکمرانی مشارکتی شهری، به تبیین نقش و تعامل بازیگران مختلف در فرایندهای شهری، راهکاری عملی برای تقویت مشارکت مؤثر و معنادار شهروندان در مدیریت شهری در قالب هم‌آفرینی می‌پردازد. پژوهش حاضر کاربردی-توسعه‌ای و با رویکرد آمیخته انجام گرفته است. ابتدا، با مطالعه چارچوب‌ها و مدل‌های موجود هم‌آفرینی و هم‌آفرینی شهری، چارچوب مفهومی اولیه طراحی شد. سپس، با استفاده از سه دور دلفی چارچوب کلی و اجزای آن اعتباربخشی شد. فرایند دلفی با مشارکت ۳۲ نفر از خبرگان حوزه مدیریت شهری و حکمرانی در سطح دانشگاه و کارشناسان مشارکت‌های مردمی، توسعه و برنامه‌ریزی شهری در سطح شهرداری‌ها بودند. ابزار گردآوری داده‌ها، اسناد و پرسشنامه ترکیبی بود. چارچوب پیشنهادی در سه بخش (بازیگران، ارتباطات تعاملی و مجموعه شهرداری)، چهار مرحله (هم‌آفریده‌پردازی، هم‌طراحی، هم‌تولیدی و هم‌ارزیابی) و ۱۵ مؤلفه نهایی شد. این پژوهش تأکید می‌کند که تحقق هم‌آفرینی شهری نیازمند رویکردی فراتر از مشارکت صوری، در جهت ایجاد ارتباطی اصیل و دوسویه میان نهادهای رسمی و شهروندان می‌باشد.	<p>سابقه مقاله</p> <p>تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۱/۲۸</p> <p>تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۰۲/۱۳</p> <p>تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۶/۰۵</p> <p>واژه‌های کلیدی</p> <p>حکمرانی مشارکتی، هم‌آفرینی، هم‌آفرینی شهری، هم‌تولیدی، هم‌طراحی</p> <p>ایمیل نویسنده مسئول Ze_molavi@ut.ac.ir</p>

استناد به این مقاله: مولوی، زینب (۱۴۰۵). طراحی چارچوب مفهومی هم‌آفرینی شهری در حکمرانی مشارکتی. مطالعات مدیریت راهبردی، ۱۷(۶۵)، ۱۳۵-۱۵۹.

۱. مقدمه

در دهه‌های اخیر، افزایش علاقه به تعامل بین حکمرانی، مشارکت و دموکراسی در شهرها وجود داشته است [۱۰، ۱۳]. شبکه‌سازی دانش حکمرانی شهری در محیط پویا، زیربنای پیشرفت دانش‌بنیان شهرها است. ضرورت آمادگی مدیریت پیچیده شهری را برای همگامی با تحولات و جذب آن‌ها به چالش می‌کشاند [۳۴]. حکمرانی مشارکتی شهری، که از نظر مفهومی ریشه در منطق کثرت‌گرایی^۱ [۱۹] و روایت هابرماسی^۲ از فرایندهای گفتگومانی مشورتی [۶۶] دارد، و بر فراگیربودن، همکاری و اجماع‌جویی تأکید دارد، مستلزم توانمندسازی و مشارکت شهروندان در فرایندهای تصمیم‌گیری شهری است [۸، ۳۵]. در عمل، این به معنای دادن فرصت و قدرت بیشتر به همه شهروندان است [۳۶]. بنابراین، در راستای منطق حکمرانی مشارکتی، ساکنان شهر و سایر ذی‌نفعان باید در مدیریت شهری مشارکت داشته باشند [۴۵]. از این رو، روش‌های مشارکت و رویکردهای حکمرانی مشارکتی به طور فزاینده‌ای به ابزار استاندارد هدایت فرایندهای بازآفرینی شهری تبدیل شده‌اند [۵۳].

مشارکت در حکمرانی دو شیوه رایج دارد. شیوه نخست بر مشارکت مردمی، از روش‌های مختلف تأکید می‌کند و به دنبال تعمیق مشارکت شهروندان در فرایندهای حکمرانی است. در شیوه دوم بر مشارکت نهادهای حاکمیتی در اتخاذ تصمیمات مشترک تأکید دارد. جاری ساختن این رویکرد در نظام‌های حکمرانی در جهان امروز امری گریزناپذیر است، زیرا خصلت اجتماعی ساختار جامعه امروزی به گونه‌ای است که بدون مشارکت و همراهی مردم در حکمرانی و یا هم‌افزایی نهادهای مختلف در نظام حاکمیتی با یکدیگر، نمی‌توان به اجرای موفق طرحی امیدوار بود [۵۲]. در این راستا، از مفاهیمی که در تحقق حکمرانی مشارکتی کمک‌کننده است، هم‌آفرینی^۳ است. هم‌آفرینی مؤثر بر درگیرکردن طیفی از ذی‌نفعان به منظور جمع‌آوری دانش مبتنی بر جامعه و ایجاد کانال‌هایی برای مستندسازی و استفاده از اطلاعات در فرایند تصمیم‌گیری استوار است [۲۰]. هم‌آفرینی رویه‌ای است که به طور فزاینده‌ای در مدیریت عمومی و برنامه‌ریزی شهری به عنوان راهی برای ایجاد فرایندهای مشارکتی بهتر و نتایج مثبت شهری مورد استفاده قرار می‌گیرد [۱۵]. محققانی که هم‌آفرینی را مطالعه می‌کنند، مانند کارپنتر^۴ و همکاران (۲۰۲۲) پتانسیل آن را در توانمندکردن جوامع برای ساختن شهرهای عادلانه‌تر و فراگیرتر تأکید کردند. به عبارتی، در حکمرانی سنتی، دولت‌ها به تنهایی طراح، مجری و ناظر سیاست‌های شهری بودند. اما امروزه، حکمرانی مشارکتی به‌عنوان الگوی جایگزین مطرح شده است که در آن، قدرت و مسئولیت میان بازیگران مختلف توزیع می‌شود. هم‌آفرینی، قلب تپنده این نوع حکمرانی است؛ زیرا از طریق مشارکت فعالانه همه ذی‌نفعان، امکان شکل‌گیری تصمیمات مشروع‌تر، متناسب‌تر با نیازهای واقعی جامعه، و منعطف‌تر نسبت به تغییرات محیطی فراهم می‌شود. به عبارتی، مفهوم هم‌آفرینی با مشارکت صرف شهروندان و حتی ذی‌نفعان در حکمرانی شهری متفاوت است، هم‌آفرینی به دنبال نوآوری اجتماعی و یادگیری است که منجر به خلق ارزش می‌شود. در حالی که مشارکت عمومی جزء ضروری فرایندهای برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری شهری برای سیاست‌گذاران و مجریان است و در قالب حکمرانی مشارکتی صرف به مسئولین شهری اجازه می‌دهد تا اطلاعاتی را درباره نیازهای جامعه جمع‌آوری و ارائه کنند، نگرش‌ها و نظرات را شناسایی کنند؛ اما، هم‌آفرینی برای شهروندان و سایر ذی‌نفعان شهری می‌تواند فرصت‌هایی را برای به دست آوردن نمایندگی و شنیده‌شدن، اعمال حقوق سیاسی و تأثیرگذاری بر تصمیم‌گیری‌های سیاستی ارائه دهد [۳۱].

بنابراین، اگرچه حکمرانی مشارکتی شهری نیز به عنوان اجزای حکمرانی مانند دیگر نهادها، در تعامل و همکاری با شهروندان و جامعه معنا می‌یابد، اما مشارکت صرف شهروندان کافی نیست. از سویی، رویکردهای شهروندمحور و خلاقانه به شهروندان در قالب‌های مختلف کمک می‌کند تا تصمیمات خود را شکل و ارتقا دهند، نقشه‌های ذی‌نفعان جدیدی ایجاد کنند، ظرفیت‌هایی برای خودگردانی ایجاد کنند، فرایندهای مدنی باز را ایجاد کنند [۳۱]. حکمرانی مشارکتی اگرچه می‌تواند با حصول اطمینان از اینکه برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری شهری فراگیرتر و پاسخگوتر به نیازهای شهروندان در محیط پیچیده امروزی پاسخگوست، نقش مهمی در توسعه و مدیریت بهتر شهرها ایفا کند [۷۱]؛ اما در شهرهای پیچیده امروزی که نیاز به مدیریت ذی‌نفعان مختلف دارد، به روش‌های هم‌آفرینی برای حصول اطمینان از ایجاد اعتماد و مشارکت عمومی و بهره‌وری در حکمرانی شهری نیاز دارد. نمونه‌های از عدم موفقیت طرح‌های مشارکت شهروندی صرف در ایران و جهان مؤید این مسأله است؛ از جمله عدم موفقیت پروژه شهر اکولوژیکی دونگتان در شانگهای چین^۵ [۱۷]، شکست «برنامه معماران»^۶ در هاوانای قدیم^۷ در کوبا [۷۵]، پروژه‌های رصدخانه راه‌آهن تورین - لیون در ایتالیا و بررسی عمومی در فرانسه^۸ [۲۴]؛ برنامه

¹ Pluralism

² Habermas

³ Co-Creation

⁴ Carpenter

⁵ Dongtan Eco-City, Shanghai

⁶ Community Architect Program

⁷ Old Havana

⁸ Italian Observatory for the Turin-Lyon Railway and the French Public Inquiry

کاربری زمین در شهر بارانکیلا^۱ کلمبیا [۴۳]، عدم موفقیت شورایاری‌های محله تهران [۴۲]، طرح‌های مشارکت عمومی در نوسازی بافت فرسوده [۶۸]، عدم موفقیت پویش آرزوهای تهران [۶۹]، شکست طرح‌های مشارکت مردمی در محیط زیست. بنابراین، فرایندهای مشارکتی کلاسیک شهرداری‌ها و دولت‌ها که برای حکمرانی مشارکتی شهری ایجاد شده است کارایی محدود دارد. تنوع تجربیات ممکن است برای بیان برخی از راه‌های ترکیبی برای درک فعالیت‌ها و موضوعات مشارکت کافی نباشد و نیاز به روش‌های جدید و نوآورانه در حکمرانی شهری بیش از پیش نمایان شود [۶۷].

امروزه با توجه به مسائلی مانند دسترسی‌پذیری، عدالت و کمبود فضاهای سبز در مراکز شهری [۵۰]، تحول دیجیتال در سطح دنیا و لزوم به کارگیری فناوری‌های جدید در مشارکت و تعاملات برای حل مسائل شهری [۶۳]، شهرنشینی سریع و بدون برنامه‌ریزی با تخریب محیط زیست، آلودگی و خدمات پایه ضعیف، به‌ویژه برای جوامع آسیب‌پذیر و کم‌منبع، نیاز به رویکردهای هم‌آفرین را بیش از پیش ضروری می‌کند [۵۷]، و از این رو، شهروندان و نهادهای فعال شهری بخشی از اداره شهر را با روش‌های نوآورانه و در چارچوب حکمرانی مشارکتی شهری بر عهده بگیرند که نتیجه حداقلی آن، افزایش مشارکت واقعی و اعتماد عمومی است، و در شرایط پیچیده کنونی لزوم شناسایی چارچوب هم‌آفرینی در حکمرانی مشارکتی لازم است تا از این طریق ضمن تقویت الگوی حکمرانی مشارکتی شهری، به روش‌های جدید و نوآورانه در آن حکمرانی دست یافت. ضمن اینکه کارایی و اثربخشی مدیریت شهری با مشارکت نوآورانه و روبه رشد ذی‌نفعان افزایش می‌یابد. اگر چه مطالعات متعددی در مورد هم‌آفرینی شهری انجام گرفته است [۱۲، ۱۴، ۳۸، ۶۴، ۶۱، ۷۹]؛ و مدل‌ها و چارچوب‌هایی ارائه شده است، اما در ایران، تاکنون، هیچ چارچوب منسجمی که پیچیدگی کمتری داشته باشد و برای هم‌آفرینی شهری طراحی شده باشد، مشاهده نشد و خلاء نظری در این زمینه وجود دارد. بنابراین، فقدان چارچوب نظری مشخص و روش‌های مناسب و متناسب به منظور به‌کارگیری هم‌آفرینی شهری در حکمرانی مشارکتی شهری می‌تواند به لزوم انجام پژوهش در این حوزه را برجسته سازد. بنابراین، طراحی و پیاده‌سازی چارچوب‌های منسجم برای هم‌آفرینی شهری، نه تنها به بهبود کارایی و اثربخشی حکمرانی شهری منجر می‌شود، بلکه می‌تواند بنیانی برای پایداری، نوآوری اجتماعی و توسعه فراگیر شهری فراهم آورد. به این منظور باید به پرسش اساسی زیر پاسخ داده شود: چارچوب هم‌آفرینی شهری در حکمرانی مشارکتی شهری چگونه است؟

۲. مبانی نظری

حکمرانی مشارکتی. به‌طور کلی، سه دسته رسمی از مشارکت قابل تشخیص است [۷]:

دسته اول شامل اشکال قانونی و رسمی مشارکت عمومی است که در چارچوب فرایندهای صدور مجوز یا تصویب برنامه‌ریزی^۲ انجام می‌گیرد. این فرایندها که تصمیم‌گیری رسمی آن‌ها در اختیار دولت است، بر مبنای الزامات قانونی پیش‌بینی شده‌اند.

دسته دوم شامل فرایندهای مشارکتی غیررسمی است که بسیار رایج‌تر بوده و دامنه گسترده‌ای از قالب‌ها و روش‌های مختلف را دربرمی‌گیرند (مانند رویدادهای گفت‌وگو و مشاوره، کارگاه‌های آینده‌پژوهی، یا آزمایشگاه‌های زندگی). این نوع از مشارکت‌ها به‌ویژه در زمینه‌ی تحول اجتماعی-بوم‌شناختی اغلب توسط کنشگران حوزه برنامه‌ریزی شهری و منطقه‌ای یا در چارچوب پژوهش‌های علمی کاربردی اجرا می‌شوند. در این بستر، مشارکت معمولاً بر پایه درک کارکردگرایانه از مشارکت تعریف می‌شود که هدف اصلی آن توسعه راه‌حل‌ها و مدیریت زمینه‌های بالقوه تعارض‌آمیز است.

دسته سوم نیز طیف وسیعی از اشکال غیرمتعارف مشارکت^۳ را شامل می‌شود که به‌طور کلی بیانگر اشکال مقاومتی و خودتوانمندسازانه از مشارکت و ابراز عقیده هستند. مانند نقاشی‌های دیواری سیاسی^۴، اقدامات گسترده‌تر نافرمانی مدنی مانند مسدودکردن جاده‌ها [۵].

طبق تعریف سازمان ملل متحد حکمرانی مجموعه‌ای از اقدامات نهادی و فردی خصوصی و عمومی است که به منظور برنامه‌ریزی و اداره مشترک امور و فرایند مستمری از ایجاد تفاهم بین منافع متضاد و متفاوت باعث شکل‌گیری حکمرانی می‌گردد و شامل نهادهای رسمی و ترتیبات غیر رسمی و سرمایه اجتماعی شهروندان است [۴۴].

¹ Barranquilla land-use plan

² Planning Approval Procedures

³ Unconventional forms of participation

⁴ Graffiti

حکمرانی مشارکتی اغلب مبتنی بر درکی کارکردگرایانه از مشارکت است. بر این اساس، مشارکت ذی‌نفعان و شهروندان می‌تواند اجرای پروژه‌ها را تسهیل کرده، کیفیت آن‌ها را ارتقا دهد و همزمان از میزان تعارضات بکاهد. برای این منظور، از روش‌ها و رویکردهای گوناگونی استفاده می‌شود که از نظر اهداف، شدت و دامنه متفاوت‌اند و از اطلاع‌رسانی صرف تا هم‌آفرینی فرآیندها را دربرمی‌گیرند [۷].

هم‌آفرینی و هم‌آفرینی شهری. هم‌آفرینی، که در تجارت آغاز شد، شامل روابط فعال و دوجانبه (یا چندجانبه) با شرکت‌هایی است که قبلاً صرفاً تأمین‌کننده بوده‌اند. به طور مشابه، رابطه بین دولت و شهروندان از لحاظ تاریخی رابطه تأمین‌کننده و مصرف‌کننده بوده است. به طور کلی، هم‌آفرینی در حوزه بخش عمومی به عنوان «ایجاد راه‌حل‌های جدید، با مردم، نه برای آنها» تصور می‌شود [۳۳]. اگرچه رویکرد هم‌آفرینی به‌عنوان روشی از دنیای کسب‌وکار آمده است [۱۱]، به‌طور مشابه، هم‌آفرینی در بخش عمومی به‌عنوان ایجاد راه‌حل‌های جدید با مردم، نه برای آن‌ها، مطرح شده است.

طبق نظر لاند (۲۰۱۸)، در محیط‌های عمومی، هم‌آفرینی را می‌توان استراتژی برای حل مشکلات پیچیده اجتماعی در زمینه محدودیت بودجه‌های عمومی دید، یعنی وسیله‌ای برای حل مشکلات موجود به روش‌های جدید و مؤثرتر از طریق استفاده از منابع جامعه مدنی مورد استفاده قرار داد [۵۱]. بنابراین، براساس آنچه بیان شد، هم‌آفرینی شهری اجرای خلق تعاملی در سراسر محیط‌های سیستم تعاملی با بهره‌گیری از قابلیت‌های ممکن از طریق سکوه‌های تعاملی است که منجر به مشارکت شهروندان در حل مسائل شهری و حکمرانی شهری شود. استین و همکاران (۲۰۱۸)، تفاوت‌های اصلی هم‌آفرینی و حکمرانی مشارکتی را به شرح جدول ۱، بیان کردند [۷۲].

جدول ۱. تفاوت حکمرانی مشارکتی و هم‌آفرینی

ابعاد مقایسه	هم‌آفرینی شهری	حکمرانی مشارکتی
ماهیت مشارکت	همکاری مشترک برای حل مسائل پیچیده شهری	مشارکت شهروندان در فرآیند تصمیم‌گیری
تمرکز فرآیند	تمرکز بر نوآوری و حل مشکلات پیچیده از طریق هم‌آفرینی	تمرکز بر شمول و عدالت در فرآیندهای تصمیم‌گیری
نوع هدف	ایجاد راه‌حل‌های نوآورانه در تعامل با ذی‌نفعان متعدد	تأکید بر حقوق و مشارکت عمومی در تصمیمات

پیشینه پژوهش

در ادامه، پیشینه مرتبط در دو بخش پیشینه مطالعاتی و پیشینه طراحی مدل یا چارچوب بیان شده است.

زینتارا و همکاران (۲۰۲۰) در پژوهشی مدل‌سازی سطح سلسله‌مراتبی مکانیسم اجتماعی-روان‌شناختی را بررسی می‌کند که زیربنای قصد ذی‌نفعان فردی برای مشارکت در بهره‌برداری از تسهیلات اداره شده توسط شرکت متعلق به شهرداری است. این تعامل را وابسته به مکان و تودرتو نشان دادند. و بیان کردند که نگرش ذی‌نفعان به تسهیلات و درک آنها از تأثیر مشارکت، به طور مثبت با در عملکردشن مرتبط بود [۷۰].

سو و همکاران (۲۰۲۲) نشان دادند هم‌آفرینی شهری به معنای کار با آحاد جامعه است که نیازها و تصورات را یکپارچه می‌کند و فرصتی برای همکاری در دگرگونی شهر فراهم می‌کند. برای ورود به سیستم هم‌آفرینی شهری، نیاز به روش مشارکتی جامع و آماده برای متخصصان برنامه‌ریزی شهری، معماری و محوطه‌سازی است که در قالبی بین‌رشته‌ای همراه با سایر عوامل اجتماعی کار می‌کنند [۶۱]. بلاستون و همکاران (۲۰۱۴) در پژوهشی نشان دادند می‌توان توانایی هم‌آفرینی را روشی برای مشارکت‌دادن شهروندان و ذی‌نفعانی که خواستار شفافیت و همکاری دولت هستند، در نظر گرفت [۱۲]. بردلی و محمود (۲۰۲۴) در مقاله‌ای، تجربه پروژه Clever Cities در شهر لندن را با نگاهی به پویایی مراحل اولیه هم‌آفرینی و پیامدهای آن بر حکمرانی مشارکتی، انگیزه و خط‌مشی توصیف کردند و بر استفاده از استراتژی‌های خاص هم‌آفرینی مانند ایجاد اعتماد، افزایش آگاهی یا شبکه‌سازی تأکید کردند. در نهایت، برای ساختاربندی نتایج، براساس خوشه‌بندی استراتژی‌ها در ده توصیه‌ترکیبی بر اساس حاکمیت مشارکتی، ارتباطات و ظرفیت‌سازی، و همچنین مشوق‌ها و انگیزه‌ها ارائه شد [۲۴]. هولسچر و همکاران (۲۰۲۴) در مقاله‌ای، به دنبال درک این موضوع بودند که چگونه هم‌تولیدی می‌تواند به عنوان شیوه حکمرانی مشارکتی تعبیه شود که توسط آن دولت‌های شهری راه‌حل‌های مبتنی بر طبیعت را برنامه‌ریزی، ارائه و مدیریت می‌کنند [۳۷]. دورک و مونتین (۲۰۱۱) در مقاله‌ای به دنبال مشخص کردن استفاده از ابزارهای دیجیتال در حمایت از اشکال شهری مشارکت مدنی بودند. آنان رویکرد چندوجهی به مسائل شهری را ترسیم و رویکردهای مختلف برای کنشگری در شهر را بررسی کردند. بر این اساس، فرصت‌های جدیدی را برای طراحی و اختراع در حمایت از طیف وسیعی از شیوه‌های مشارکتی در شهر را به تصویر کشیدند [۲۱].

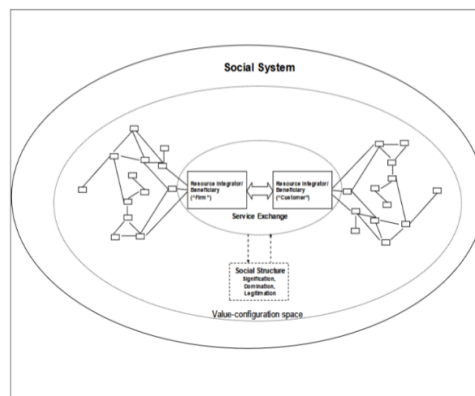
دابنر و همکاران (۲۰۱۸) در پژوهشی بیان کردند در رابطه با طیف گسترده‌ای از چالش‌های شهری که در حال حاضر با آن مواجه هستیم، رویکردهای هم‌آفرینی قالب جدیدی برای مشارکت ذی‌نفعان در فرآیندهای توسعه شهری ارائه می‌دهد [۲۲].

در ایران نیز برخی پژوهش‌ها به شرح زیر است:

سلیمی (۱۴۰۲) در پژوهشی بیان کرد شهروندان از طریق هم‌آفرینی می‌توانند یک شهروندی فعال و سیاسی را بر مبنای حقوق و تعهدات به بار آورند. شهروندان می‌توانند خود را به عنوان «سازندگان» خدمات عمومی ببینند و با بسیج نیروها و ایده‌هایی که کیفیت زندگی‌شان را بهبود می‌بخشد، کمک به حل مشکلات کنند [۵۸]. یافته‌های پژوهش ابطحی و شیانی (۱۳۹۹) نشان دادند مشارکت در مدیریت شهری، موجب افزایش ادراک شهروندان از نیازهایشان می‌شود و به ایجاد جامعه بهتر کمک می‌کند. اما، مشارکت اشخاص حقیقی (شهروندان) و حقوقی (اصناف، انجمن‌ها، سازمان‌های مردم‌نهاد) با موانع اداری، تاریخی، اجتماعی و فرهنگی متعددی روبه‌رو است [۳]. حسین‌پور و فتحی (۱۳۹۸) به این یافته رسیدند که عملکرد سرای محلات با فراهم کردن امکانات مناسب، منجر به افزایش جذب مشارکت شهروندان می‌شود. به عبارت دیگر، به میزانی که امکانات سخت افزاری و نرم افزاری (فعالیت‌های مناسب، اطلاع‌رسانی مناسب، استفاده از تخصص، جلب اعتماد و رضایتمندی) در سراهای محله مناسب‌تر و بهینه‌تر باشد، انگیزه شهروندان برای استفاده از امکانات و مشارکت در فعالیت‌ها و برنامه‌های سراهای محله افزایش پیدا می‌کند [۳۷]. کوبکی و برمایه‌ور (۱۳۹۹)، در پژوهشی نشان دادند فضای گردشگری هوشمند می‌تواند بستر لازم را جهت تسریع در حل مسائل و مشکلات به‌منظور دستیابی به شهر پایدار فراهم کند. در این راستا سایر پارک به‌عنوان فضای گردشگری هوشمند که به کمک رویکرد هم‌آفرینی و از طریق تعاملات دیجیتالی ذی‌اثران و گردشگران با محیط‌زیست شهری شکل می‌گیرد، قادر است نقش اساسی در این زمینه بازی کند [۴۲].

مرور چارچوب و مدل‌های هم‌آفرینی و هم‌آفرینی شهری. مطالعات نشان داد مدل‌های هم‌آفرینی گاهی به صورت مدل منسجم هم‌آفرینی مطرح می‌شود، و گاه به صورت چارچوب یا حتی فراییند در شکل‌گیری هم‌آفرینی نمایان می‌گردد. هر کدام از این دسته‌بندی‌ها براساس معیارهایی صورت گرفته است که چارچوبی را ارائه می‌دهد. در ادامه، برخی از این مدل‌ها به صورت سنخ‌شناسی‌های مختلف مرور می‌شود.^۱

مدل تلفیقی منطق خدمات‌محور و نظریه ساخت اجتماعی ارزش: این مدل به بررسی گسترش منطق خدمات‌محور^۲ با ادغام ساختار اجتماعی و سیستم‌های خدمات/اجتماعی می‌پردازد. این مدل به وضوح نشان می‌دهد که چگونه عناصر اجتماعی و ساختاری بر فرآیندهای تبادل خدمات و هم‌آفرینی ارزش تأثیر می‌گذارند [۲۲]. مدل این تحقیق شامل بخش‌های اصلی زیر است:

شکل ۱. مدل منطق خدمات‌محور بر مبنای نظریه ساخت اجتماعی واقعیت [۲۲]

نوع‌شناسی مطالعه راین فلیش (۲۰۱۷) از هم‌آفرینی: این نوع‌شناسی براساس دو شاخص مشارکت و انتخاب ترسیم شده است، که از نظر درجه‌ای متغیر است که شرکت، کنترل را آزاد می‌کند و مشتریان را مشارکت‌کنندگان فعال توانمند می‌سازد. نوع و قالب مشارکت‌ها می‌تواند از حداقل ثابت بودن شرکت تا کاملاً باز بودن برای ورودی مشتریان متفاوت باشد و انتخاب این مشارکت‌ها می‌تواند

^۱ به دلیل محدودیت حجم مقاله، چارچوب‌های مطالعه شده به منظور طراحی چارچوب مفهومی به اختصار آورده شده است.

^۲ S-D logic

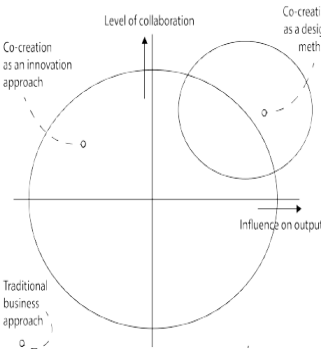
از سوی شرکت یا مشتریان هدایت شود. هنگامی که فعالیت‌ها در دو بعد مرتب می‌شوند، این امکان را می‌دهند تا چهار نوع متمایز از هم‌آفرینی مشتری استخراج شود [۵].

همکاری	هم‌طراحی	مشتری
دستکاری و تغییر	ارسال ایده	انتخاب
		رهبری توسط شرکت

شکل ۲. نوع‌شناسی راین فلیش (۲۰۱۹) از هم‌آفرینی

سنخ‌شناسی مدل‌های هم‌آفرینی. این سنخ‌شناسی براساس گروه‌بندی مدل‌های هم‌آفرینی که در مطالعات مختلف انجام گرفته است، ارائه می‌شود. بر این اساس چهار دسته مدل هم‌آفرینی در مطالعات به کار گرفته شده است: طیف هم‌آفرینی، انواع هم‌آفرینی، فضای هم‌آفرینی، و مراحل هم‌آفرینی، که در ادامه به برخی از نمونه مقالات اشاره می‌شود:

الف) طیف هم‌آفرینی: طیف هم‌آفرینی^۱ نمای کلی از مجموعه مقالاتی را نشان می‌دهد که نویسندگان آن‌ها، هم‌آفرینی را در زمینه، رویکردها و روش‌شناسی‌های مشابه یا هم‌پوشان قرار می‌دهند. دو جنبش اصلی در این زمینه قابل مشاهده است: ۱. هم‌آفرینی در کارکرد جنبش نوآوری باز و ۲. هم‌آفرینی، روش طراحی مشارکتی. جنبش اول، شامل سطوح پایین‌تری از همکاری است که تأثیر محدودی بر طراحی یا خروجی دارد. این سه دسته در دو محور شامل سطح همکاری و میزان تأثیرگذاری روی خروجی قرار گرفتند. تأثیرگذاری روی خروجی و همکاری اگر زیاد باشد، هم‌آفرینی به عنوان روش طراحی شناسایی می‌شود. مطالعات گالوانو و دالی^۲ (۲۰۱۴)، مطالعه لین^۳ (۲۰۱۲)، مطالعه کوساکا^۴ و همکاران (۲۰۱۲)، مطالعه اوپاسالو و کرنن^۵ (۲۰۱۳)، مطالعه پراهلاد و راماسوامی^۶ (۲۰۰۴)، مطالعه راماسوامی^۷ (۲۰۰۸)، مطالعه کوتس^۸ (۲۰۱۰)، مطالعه روزر^۹ و همکاران (۲۰۰۸)، مطالعه وولفسبرگ^{۱۰} و همکاران (۲۰۱۰) در این دسته قرار گرفتند [۱۸، ۳۰، ۴۱، ۴۶، ۵۶، ۵۴، ۶۰، ۶۲، ۷۷].

شکل ۳. متامدل طیف هم‌آفرینی

ب) انواع هم‌آفرینی: سه معیار عمومی می‌توان استخراج کرد که برای شناسایی انواع هم‌آفرینی استفاده می‌شوند: زمانی که هم‌آفرینی رخ می‌دهد: در آغاز، میانه یا انتهای فرآیند طراحی یا نوآوری، یا حتی در مرحله استفاده؛ میزان منفعت یا تغییر مستقیم برای کاربر نهایی هم‌آفرین؛ سطح همکاری بین دو طرف. این سه معیار منجر به انواع مختلف هم‌آفرینی می‌شوند.

¹ The spectrum of co-creation

² Galvano & Dalli

³ Lin

⁴ Kosaka

⁵ Ojasalo & Keranen

⁶ Prahalad & Ramaswamy

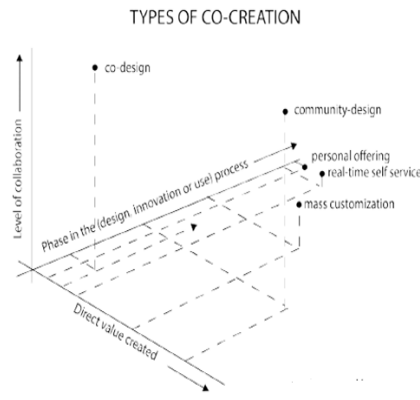
⁷ Ramaswamy

⁸ Coates

⁹ Roser

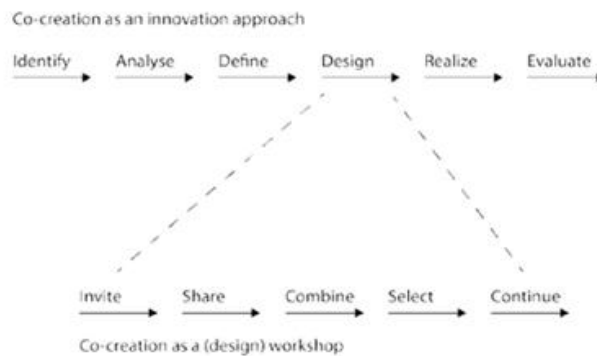
¹⁰ Wulfsberg

فرش نتورک (۲۰۰۹) (از منظر کسب و کار و عملی) پایین و همکاران (۲۰۰۷) (از منظر علمی) انواع مختلف هم‌آفرینی را به‌طور جامع توصیف می‌کنند. هر دو، مقیاسی با پنج نوع هم‌آفرینی ارائه می‌دهند [۵۸]، اما این پنج نوع یکسان نیستند. این پنج نوع و سه معیار در مدل نمایش داده شده‌اند. برخی مطالعاتی در این دسته قرار می‌گیرند [۹، ۲۴، ۲۷، ۴۰، ۴۳، ۵۹، ۵۴، ۶۱، ۶۵، ۷۳].

شکل ۴. متامدل انواع هم‌آفرینی براساس سه مقیاس

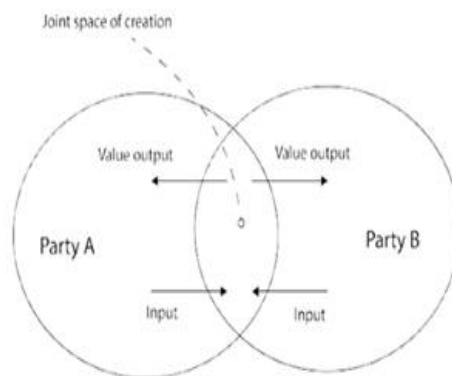
ج) براساس مراحل هم‌آفرینی: مدل‌های این دسته مرحله‌ای را برای انجام فرآیند هم‌آفرینی مشخص می‌کنند. این مدل‌ها عمدتاً شامل چهار تا شش مرحله هستند. می‌توان این‌طور استدلال کرد که آیا هم‌آفرینی روش است یا رویکرد، اما هیچ اجماع واحدی وجود ندارد. در حوزه طراحی، بیشتر از هم‌آفرینی در کارکرد روش استفاده می‌شود. رویکرد توصیف‌کننده نگرش کلی است که برای انجام فرآیند لازم است. متامدل شامل هر دو دیدگاه روش طراحی و رویکرد نوآوری در مورد هم‌آفرینی در شکل زیر آمده است. برخی مطالعاتی در این دسته قرار می‌گیرند [۱، ۲، ۱۶، ۲۳، ۲۶، ۳۲، ۳۹].

شکل ۵. متامدل مراحل هم‌آفرینی

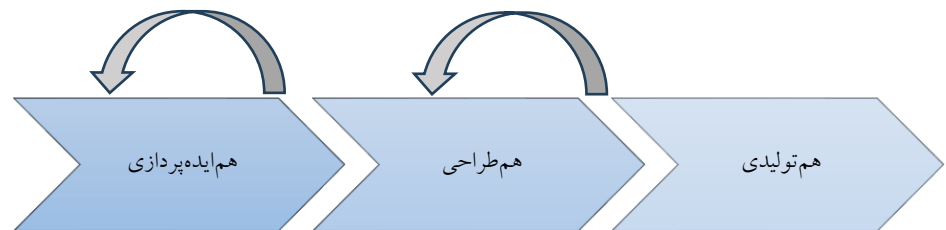
د) فضای مشترک خلق: این مدل‌ها در دسته «فضای مشترک خلق»^۱ نمایانگر دو موجودیت و فضای همپوشانی یا فضایی میان دو موجودیت هستند که در آن فضای همپوشان خلق می‌تواند میان این دو موجودیت صورت گیرد (هم‌آفرینی). این مدل‌ها معمولاً نمایش ساده شده‌ای از هم‌آفرینی با ورودی و خروجی ارزش برای هر دو طرف ارائه می‌دهند. برخی مطالعاتی در این دسته قرار می‌گیرند [۴، ۵۹، ۲۵، ۳۲، ۵۸].

^۱ Joint space of creation

شکل ۶. متامدل فضای مشترک خلق

شیوه‌های همکاری در هم‌آفرینی. هم‌آفرینی می‌تواند شامل مراحل هم‌آفرینی^۱، هم‌طراحی^۲ و هم‌تولیدی^۳ باشد.

شکل ۷. مراحل (اجزای) هم‌آفرینی

از سوی، نردبان مشارکت آرنستین (۱۹۶۹) انواع مختلف مشارکت را در سه دسته اصلی تقسیم می‌کند [۲۹]: بدون مشارکت: در پایین پله‌ها، «بدون مشارکت» قرار دارد که به شیوه‌هایی اشاره دارد که به‌طور فعال از مشارکت جلوگیری می‌کنند. مشارکت نمادین: در وسط، «مشارکت نمادین» قرار دارد که می‌توان آن را به عنوان تلاش یا رفتار نمادین برای گنجاندن مشارکت در فرآیند است اما محدود کردن تأثیر آن در را میتوان نظر گرفت.

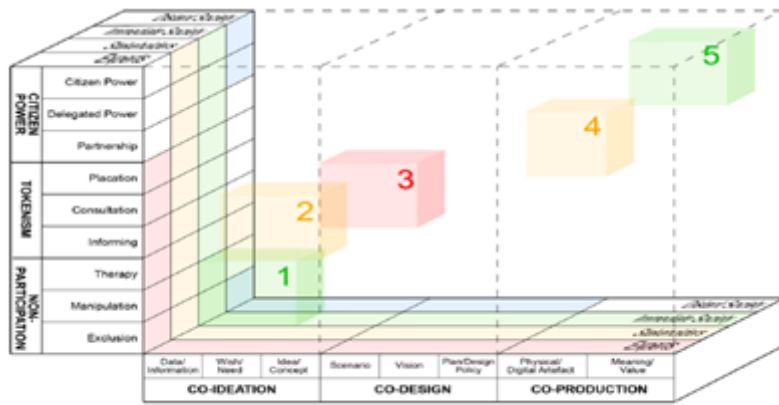
قدرت شهروندی: در رده بالاترین دسته، شیوه‌هایی را توصیف می‌کند که شهروندان را در موقعیتی برابر یا بالاتر از دیگر ذی‌نفعان قرار می‌دهند. بر اساس دسته‌بندی گسترش‌یافته نردبان مشارکت آرنستین (۱۹۶۹) و تمایز سه فرایند هم‌آفرینی، چارچوب اولیه برای هم‌آفرینی ایجاد شده است. در محور افقی، هم‌آفرینی با زیرگروه‌های جمع‌آوری داده‌ها/اطلاعات اولیه، خواسته‌ها/نیازها و ایده‌ها/مفاهیم نشان داده می‌شود. دومین مرحله هم‌طراحی است که در مورد آینده‌های شهری به‌عنوان مثال شامل ساخت سناریو، ایجاد چشم‌انداز یا طراحی طرح‌ها، (طراحی‌های شهری) یا سیاست‌ها است. در نهایت، هم‌تولیدی شامل تولید مصنوعات فیزیکی و دیجیتال (مانند جاده‌ها، اتوبوس‌ها، زیرساخت‌های داده، برنامه‌های راه‌یابی دیجیتال و بسیاری دیگر) و در نهایت هم‌تولیدی معنا (مثلاً تخصیص فضاها توسط شهروندان برای شیوه‌های خاص جابه‌جایی یا ارزیابی شیوه‌های حمل‌ونقل موجود) می‌شود.

در محور عمودی، سه گروه (مشارکت‌ناپذیر) با افزوده شدن استثنا نشان داده می‌شود. در نهایت، محور Z چهار گروه مختلف که ممکن است درگیر باشند را توصیف می‌کند. کارشناسان (مثلاً برنامه‌ریزان شهری، مهندسان حمل‌ونقل، برنامه‌ریزان سناریو) با رنگ قرمز، ذی‌نفعان (مانند کسب‌وکارهای محلی یا سرمایه‌گذاران خصوصی درگیر) با رنگ زرد، جامعه نزدیک (افراد از محیط محلی) و در نهایت جامعه دور (افرادی که تحت تأثیر پروژه/مداخله قرار دارند اما به دلیل فاصله زمانی یا مکانی هم‌مکان نیستند) با رنگ آبی نشان داده می‌شوند. این گروه‌ها عمدتاً برای در نظر گرفتن نسل‌های آینده اضافه شده‌اند که دستیابی به آن دشوار اما ممکن است [۷۴].

¹ Co-ideation

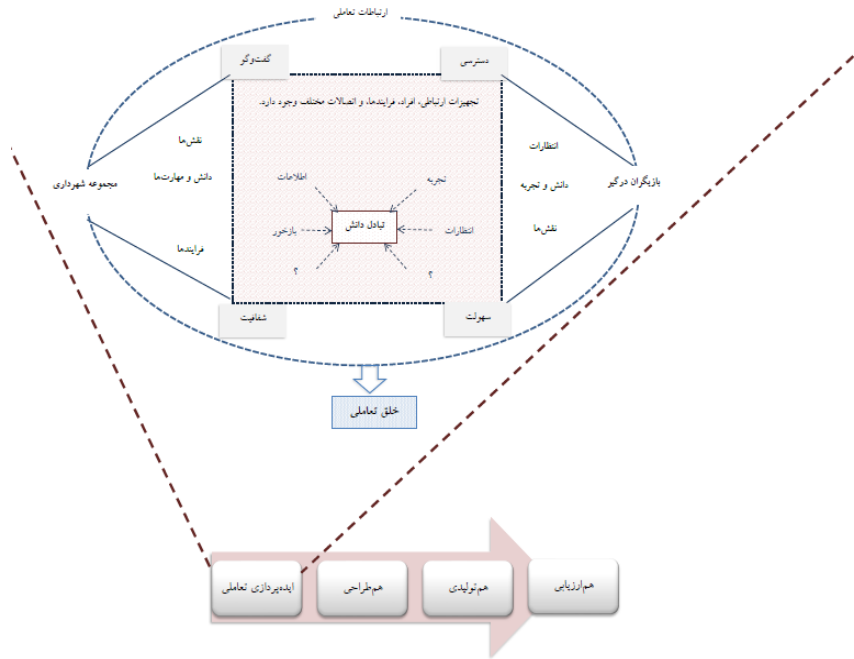
² Co-design

³ Co-production

شکل ۸. چارچوب فعالیت‌های همکارانه در هم‌آفرینی [۲۹]

چارچوب اولیه هم‌آفرینی شهری. چارچوب اولیه طبق، چارچوب‌ها و فرایندهای هم‌آفرینی موجود در مطالعات پیشین، طراحی شد.

شکل ۹. چارچوب اولیه هم‌آفرینی شهری

۳. روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش از نوع کاربردی با ماهیت اکتشافی است و نتایج حاصل از آن می‌تواند در سطوح مختلف حکمرانی، به‌ویژه در حوزه هم‌آفرینی شهری، مورد بهره‌برداری قرار گیرد. از لحاظ شیوه جمع‌آوری داده‌ها، این تحقیق در دسته تحقیقات توصیفی-پیمایشی قرار می‌گیرد. روش‌شناسی تحقیق به صورت آمیخته طراحی شده است. خروجی پژوهش شامل مؤلفه‌ها و متغیرهای مرتبط با هم‌آفرینی شهری است که از طریق تحلیل تخصصی مورد تأیید خبرگان قرار گرفته‌اند. ابزار گردآوری داده‌ها، پرسشنامه‌ای ترکیبی بوده که در سه دور اجرا شد و به بررسی میزان تناسب شاخص‌ها و مؤلفه‌های مدل پیشنهادی می‌پردازد (۱۴ سؤال در مرحله اول، ۱۵ سؤال در مراحل دوم و سوم) پرداخت. برای بررسی پایایی پرسشنامه از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد که تمامی مقادیر آن بالاتر از ۰/۷ بوده و نشان‌دهنده اعتبار مناسب ابزار است.

جامعه هدف پژوهش شامل خبرگان دانشگاهی در حوزه مدیریت شهری و حکمرانی، و نیز کارشناسان شاغل در نهادهای شهری در حوزه‌هایی نظیر مشارکت‌های مردمی، توسعه شهری و برنامه‌ریزی است. در نخستین گام، با مرور ادبیات نظری، چارچوب اولیه مدل مفهومی طراحی گردید (مطابق با شکل ۹). در ادامه، این چارچوب از طریق تکنیک دلفی در سه مرحله توسط گروهی از خبرگان مورد ارزیابی قرار گرفت.

فرآیند تحقیق در سه گام اصلی به شرح زیر اجرا شد:

مرحله نخست: طراحی مدل مفهومی اولیه با استفاده از منابع نظری مرتبط.

مرحله دوم: شناسایی و انتخاب خبرگان با بهره‌گیری از روش نمونه‌گیری هدفمند؛ از میان ۶۷ نفر دعوت‌شده، ۳۲ نفر اعلام همکاری کردند. در نهایت دور سوم با حضور ۳۰ نفر برگزار شد.

مرحله سوم: ارائه پرسشنامه به اعضای پنل دلفی و دریافت بازخورد. در دور اول از مشارکت‌کنندگان خواسته شد که مؤلفه‌های تکمیلی مدنظر خود را نیز پیشنهاد دهند.

در روش دلفی استاندارد مشخصی برای تحلیل آماری داده‌ها وجود ندارد و به همین دلیل رویکردها و تفسیر نتایج می‌تواند متفاوت باشد که این مسأله بر انسجام پژوهش‌ها تأثیرگذار است. با این وجود، انتخاب روش تحلیل بسته به اهداف پژوهش، نوع سؤالات و تعداد پاسخ‌دهندگان صورت می‌گیرد [۲۸، ۴۱].

از ویژگی‌های اصلی روش دلفی که در این پژوهش رعایت شده، می‌توان به ناشناس بودن اعضا، دریافت بازخورد و تکرار فرایند اشاره کرد. در این مطالعه، فرآیند دلفی تا دستیابی به اجماع نظر در سه مرحله ادامه یافت. بر اساس دیدگاه وب و ویلیامز^۱ (۱۹۹۴)، سطح اجماع عموماً پس از تحلیل داده‌ها مشخص می‌شود [۷۷]. در این پژوهش، برای سنجش میزان توافق، از ضریب هماهنگی کندال استفاده شد که معیاری برای ارزیابی میزان هم‌سویی در رتبه‌بندی چندگانه است (جدول ۲).

جدول ۲. تفسیر مقادیر گوناگون ضریب کندال

مقدار w	۰/۱	۰/۳	۰/۵	۰/۷	۰/۹
تفسیر میزان اتفاق نظر	بسیار ضعیف	ضعیف	متوسط	قوی	بسیار قوی
اطمینان نسبت به توافق	وجود ندارد	کم	متوسط	زیاد	بسیار زیاد

با وجود دشواری‌های مرتبط با ارزیابی روایی و پایایی در روش دلفی، اگر مشارکت‌کنندگان نمایندگان واقعی حوزه تخصصی باشند، اعتبار نتایج تا حد زیادی تضمین می‌شود. نقش پژوهشگر در این فرآیند باید حداقلی باشد تا روایی صوری آسیب نبیند. اگر پاسخ‌دهندگان متخصص باشند، روایی محتوایی نیز مورد تأیید قرار می‌گیرد و به‌طور کلی اعتبار روش دلفی وابسته به میزان تخصص پاسخ‌دهندگان است. اطمینان از پایایی ابزار تحقیق از طریق موارد زیر حاصل شد:

- اجرای سه مرحله دلفی و نزدیکی زیاد نتایج مراحل دوم و سوم.
- حضور تعداد کافی از افراد متخصص و خبره.
- دستیابی به اجماع در میان خبرگان.

برای اعتبارسنجی صوری پرسشنامه، نظرات اساتید دانشگاهی و متخصصان حوزه شهری دریافت و اصلاحات لازم پس از بررسی بازخوردهای آنان اعمال گردید.

برای تحلیل داده‌های حاصل از دلفی، از نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۶ استفاده شد و آمار توصیفی، آزمون‌های دوجمله‌ای و کلموگروف - اسمیرنوف اجرا شد. ضریب هماهنگی کندال برای بررسی و تأیید هماهنگی درونی پاسخ‌ها اجرا شد.

^۱ Williams & Webb

۴. تحلیل داده‌ها و یافته‌ها

فرآیند طراحی و اجرای پرسشنامه‌های دلفی در سه مرحله انجام پذیرفت. در نخستین دور، چهارده مؤلفه در قالب سه بخش مرتبط با مراحل مختلف هم‌آفرینی، که از مرور منابع نظری استخراج شده بودند، در قالب پرسشنامه در اختیار اعضای پنل تخصصی دلفی قرار گرفت. در این مرحله، کلیه مؤلفه‌ها از سوی خبرگان تأیید شدند، اما برای بخش مربوط به ساختار شهرداری، افزودن مؤلفه‌ای در ارتباط با قوانین و مقررات پیشنهاد گردید. در نتیجه، با پایان نخستین دور، در مجموع ۱۵ مؤلفه در سه بخش شناسایی شد.

برای سنجش میزان توافق بین خبرگان، ضریب هماهنگی کندال محاسبه شد. نتایج به‌دست‌آمده به شرح زیر است: در بخش «بازیگران درگیر»، مقدار این ضریب برابر ۰/۲۰۳، آماره خی‌دو ۰۰/۱۳ و سطح معناداری برابر صفر بود؛ در بخش «تعاملات ارتباطی»، مقدار کندال ۰/۲۰۹، آماره خی‌دو ۷۰/۱۴ و سطح معناداری صفر؛ و در بخش «ساختار شهرداری»، ضریب کندال برابر ۰/۴۰۳، آماره خی‌دو ۰۰/۲۳ و سطح معناداری صفر گزارش شد. این مقادیر نشان‌دهنده هماهنگی در سطح ضعیف تا متوسط هستند.

در گام بعد، مؤلفه‌های یادشده به صورت پرسشنامه‌ای در دور دوم دلفی برای گروهی از خبرگان که برای مشارکت اعلام آمادگی کرده بودند، ارسال گردید. از آن‌ها خواسته شد با توجه به نتایج مرحله اول، دیدگاه خود را مجدداً بیان کنند. در این مرحله، ۱۵ مؤلفه در قالب طیف هفت‌درجه‌ای لیکرت در اختیار ۳۲ نفر از خبرگان قرار گرفت و تمامی مؤلفه‌ها توسط آنان تأیید شدند.

در پی تحلیل داده‌های حاصل از دور دوم، پرسشنامه نهایی برای دور سوم تنظیم و با همان ۱۵ مؤلفه تأییدشده مجدداً توزیع شد. در هر یک از مراحل دلفی، پیش از انجام تحلیل آماری، نرمال بودن توزیع داده‌ها با استفاده از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف مورد بررسی قرار گرفت. با توجه به نرمال نبودن داده‌ها، تحلیل با استفاده از آزمون آماری دوجمله‌ای انجام شد.

این آزمون با هدف سنجش میزان پذیرش هر مؤلفه از سوی خبرگان صورت گرفت. بر اساس نظر مشورتی صاحب‌نظران، اگر ۷۰ درصد یا بیشتر از پاسخ‌دهندگان یک عامل را تأیید کرده باشند، آن عامل پذیرفته‌شده تلقی می‌شود. نتایج حاصل از این آزمون برای مرحله سوم دلفی در جدول ۲ ارائه شده است.^۱

جدول ۲. اطلاعات توصیفی حاصل از دور سوم دلفی

بخش	میانگین	انحراف معیار	میان‌مد	مد
بازیگران	انتظارات	۶/۸۳۳	۰/۳۷۹	۷
	دانش و تجربه	۶/۸۶۶	۰/۴۳۴	۷
	نقش‌ها	۶/۲۰۰	۰/۴۸۴	۶
ارتباطات تعاملی	تجهیزات ارتباطی	۶/۴۳۳	۰/۵۰۴	۶
	افراد	۶/۵۶۶	۰/۸۱۷	۷
	فرایندها	۶/۲۶۶	۰/۸۶۸	۷
	اتصالات	۶/۴۳۳	۰/۸۹۷	۷
	ویژگی دردسترس بودن	۶/۴۰۰	۰/۹۳۲	۷
	ویژگی شفافیت	۶/۶۰۰	۰/۷۷۰	۷
	ویژگی سهولت	۶/۲۰۰	۰/۷۶۱	۶
مجموعه شهرداری	ویژگی امکان گفت‌وگو	۶/۸۶۶	۰/۳۴۵	۷
	نقش‌ها	۶/۸۰۰	۰/۴۰۶	۷
	دانش و مهارت	۶/۳۰۰	۰/۸۳۶	۷
	قوانین و مقررات	۶/۵۶۶	۰/۷۲۷	۷
	فرایندها	۶/۴۶۶	۰/۵۰۷	۶

^۱ به دلیل محدودیت صفحات مقاله از درج نتایج توصیفی و آزمون دوجمله‌ای دو مرحله اول و دوم خودداری شد و فقط به ضریب کندال سه و رتبه‌بندی سه مرحله اکتفا شد.

جدول ۳. نتایج آزمون دوجمله‌ای برای دور سوم دلفی

بخش / مؤلفه	گروه‌ها	تعداد	نسبت مشاهده شده	ضریب معناداری
بازیگران	انتظارات	≤ 5	۰	۰/۰۰۰
		> 5	۳۰	۱/۰۰
دانش و تجربه		≤ 5	۱	۰/۰۰۰
		> 5	۲۹	۱/۰۰
نقش‌ها		≤ 5	۱	۰/۰۰۰
		> 5	۲۹	۱/۰۰
ارتباطات تعاملی	تجهیزات ارتباطی	≤ 5	۰	۰/۰۰۰
		> 5	۳۰	۱/۰۰
افراد		≤ 5	۶	۰/۰۰۰
		> 5	۲۴	۰/۸
فرایندها		≤ 5	۸	۰/۰۰۰
		> 5	۲۲	۰/۷
اتصالات		≤ 5	۸	۰/۰۰۰
		> 5	۲۲	۰/۷
ویژگی دردسترس بودن		≤ 5	۹	۰/۰۰۰
		> 5	۲۱	۰/۷
ویژگی شفافیت		≤ 5	۵	۰/۰۰۰
		> 5	۲۵	۰/۸
ویژگی سهولت		≤ 5	۶	۰/۰۰۰
		> 5	۲۴	۰/۸
ویژگی امکان گفت‌وگو		≤ 5	۰	۰/۰۰۰
		> 5	۳۰	۱/۰۰
مجموعه شهرداری	نقش‌ها	≤ 5	۰	۰/۰۰۰
		> 5	۳۰	۱/۰۰
دانش و مهارت		≤ 5	۷	۰/۰۰۰
		> 5	۲۳	۰/۸
قوانین و مقررات		≤ 5	۴	۰/۰۰۰
		> 5	۲۶	۰/۸
فرایندها		≤ 5	۰	۰/۰۰۰
		> 5	۳۰	۱/۰۰

بر اساس نتایج آزمون دوجمله‌ای جدول ۳، از آنجا که مقدار سطح معناداری برای تمامی مؤلفه‌ها کمتر از سطح خطای ۰/۰۵ بوده است، می‌توان نتیجه گرفت که کلیه مؤلفه‌ها از دیدگاه خبرگان مورد تأیید قرار گرفته‌اند. بنابراین، از منظر خبرگان، پانزده عامل شناسایی شده در قالب سه بخش در مرحله دوم دلفی، به عنوان مؤلفه‌های اصلی چارچوب مفهومی هم‌آفرینی شهری مورد پذیرش واقع شده‌اند. به منظور حصول اطمینان از میزان هماهنگی درونی دیدگاه خبرگان نسبت به عوامل شناسایی شده، در هر یک از مراحل دلفی، ضریب هماهنگی کندال محاسبه گردید. مقادیر این ضرایب به همراه رتبه‌های مربوطه در جدول ۴ ارائه شده است.

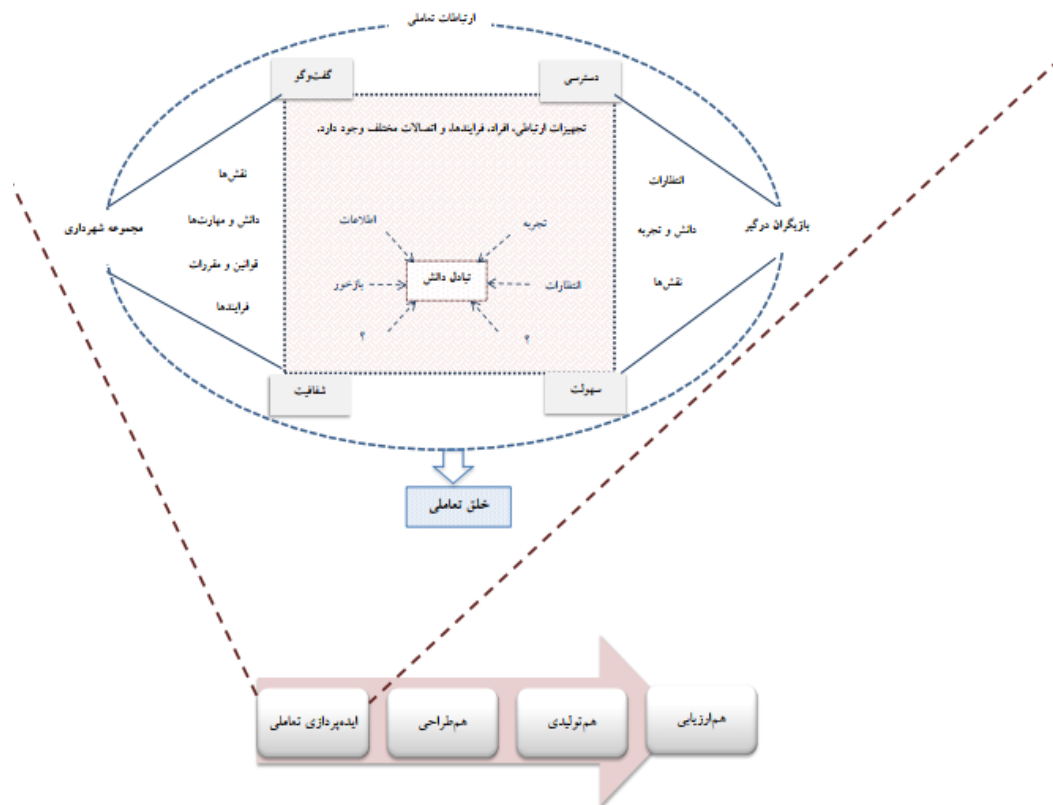
جدول ۴. ضرایب کندال برای دوره‌های دوم و سوم دلفی

بخش / مؤلفه		دور دوم			دور سوم		
		آماره کای دو: ۶۲۱/۶۰۸			آماره کای دو: ۷۲۴/۲۰۸		
		ضریب معناداری: ۰/۰۰۰			ضریب معناداری: ۰/۰۰۰		
		تعداد: ۳۲			تعداد: ۳۰		
		ضریب کندال: ۰/۷۰۵			ضریب کندال: ۰/۷۱۳		
		ضریب کندال	میانگین	اولویت	ضریب کندال	میانگین	اولویت
بازیگران	انتظارات	۰/۷۱۱	۶/۵۰	دوم	۰/۷۰۹	۶/۸۳۳	دوم
	دانش و تجربه		۶/۸۷۵	اول		۶/۸۶۶	اول
	نقش‌ها		۶/۳۷۵	سوم		۶/۲۰۰	سوم
ارتباطات تعاملی	تجهیزات ارتباطی	۰/۷۰۲	۶/۴۳۷	چهارم	۰/۷۰۶	۶/۴۳۳	چهارم
	افراد		۶/۴۶۸	سوم		۶/۵۶۶	سوم
	فرایندها		۶/۱۲۵	ششم		۶/۲۶۶	ششم
	اتصالات		۶/۴۳۷	چهارم		۶/۴۳۳	چهارم
	ویژگی در دسترس بودن		۶/۳۱۲	پنجم		۶/۴۰۰	پنجم
	ویژگی شفافیت		۶/۶۲۵	دوم		۶/۶۰۰	دوم
	ویژگی سهولت		۶/۰۹۱	هفتم		۶/۲۰۰	هفتم
محیط پژوهشی	ویژگی امکان گفت‌وگو		۷/۰۰	اول		۶/۸۶۶	اول
	نقش‌ها	۰/۶۴۲	۶/۵۳۱	اول	۰/۷۰۷	۶/۸۰۰	اول
	دانش و مهارت		۶/۳۴۳	دوم		۶/۳۰۰	چهارم
	قوانین و مقررات		۶/۲۱۸	چهارم		۶/۵۶۶	دوم
	فرایندها		۶/۳۲۵	سوم		۶/۴۶۶	سوم

پرسش‌نامه مرحله دوم دلفی با حضور همان ۳۲ نفر از خبرگان که در مرحله نخست مشارکت داشتند، انجام شد. در این مرحله، در مجموع ۱۵ عامل که در سه بخش طی مرحله نخست شناسایی شده بودند، در قالب پرسش‌نامه مرحله دوم در اختیار خبرگان قرار گرفت و از آنان خواسته شد بر اساس نتایج دور نخست، دیدگاه خود را اعلام کنند. در پایان، داده‌های گردآوری شده از این مرحله تحلیل شد. در این مرحله، ضریب هم‌آهنگ کندال برابر با ۰/۷۰۵ محاسبه شد که نشان‌دهنده سطح بالایی هم‌آهنگ در دیدگاه خبرگان بود. به تفکیک بخش‌ها، این ضریب برای مؤلفه‌های «کنشگران درگیر»، «ارتباطات تعاملی» و «مجموعه شهرداری» به ترتیب برابر با ۰/۷۱۱، ۰/۷۰۲ و ۰/۶۴۲ به دست آمد.

به منظور اطمینان از انسجام درونی داده‌ها، مرحله سوم دلفی با حضور ۳۰ نفر از خبرگان اجرا شد. در این مرحله، ضریب کندال معادل ۰/۷۱۳ بود که نشانگر انسجام قوی در پاسخ‌هاست (طبق جدول ۴). مقدار این ضریب برای سه بخش یادشده به ترتیب ۰/۷۰۹، ۰/۷۰۶ و ۰/۷۰۷ ثبت شد.

با توجه به این که ضریب کندال در دور دوم ۰/۷۰۵ و در دور سوم ۰/۷۱۳ بود و تفاوت میان آن‌ها اندک ارزیابی می‌شود، همچنین اولویت‌بندی مؤلفه‌ها در دو مرحله پایانی تغییر نداشت و تعداد عوامل نیز ثابت ماند، فرایند دلفی پس از سه مرحله پایان یافت. در نهایت، چارچوب مفهومی نهایی هم‌آفرینی شهری تدوین شد.

شکل ۱۰. چارچوب مفهومی نهایی هم‌آفرینی شهری

اجزای چارچوب طراحی شده به شرح زیر است:

مراحل هم‌آفرینی: براساس مطالعات پیشین چهار مرحله مد نظر قرار گرفت: مرحله ایده‌پردازی مشترک، مرحله هم‌طراحی، مرحله هم‌تولیدی و اجرایی‌سازی و مرحله ارزیابی و اصلاح.

مرحله اول (هم‌ایده‌پردازی): به فرآیند جمع‌آوری و تولید ایده‌ها و مفاهیم به صورت مشترک اشاره دارد. این می‌تواند شامل فرآیندهای فرعی مختلفی نیز باشد. برای مثال، مکانیسم بازخوردی از سوی اداره شهری برای بهبود ارائه خدمات شهری.

مرحله دوم (هم‌طراحی): طراحی مشترک تعریف وسیعی دارد. در زمینه هم‌آفرینی شهری، ممکن است شامل هم‌طراحی سناریوها، چشم‌اندازها یا تمامی انواع طرح‌ها، طراحی‌ها یا سیاست‌ها باشد که به سمت یک یا چند آینده ترجیحی حرکت می‌کنند.

مرحله سوم (هم‌تولیدی): دو معنا دارد. از یک سو، به تولید مشترک فیزیکی اشاره دارد. مثال مقیاس کوچک، هم‌تولید بین شهروندان، اداره شهر و شرکت‌های خصوصی در تبدیل خیابان‌ها یا پارکینگ‌های حاشیه‌ای به (موسوم به پارکلت‌ها^۱) به اهداف جدیدی است که توسط شهروندان تصمیم‌گیری می‌شود. از سوی دیگر، هم‌تولید معنایی به فرآیندی اشاره دارد که ممکن است از مرحله طراحی آغاز شود، اما عمدتاً پس از آن رخ می‌دهد. این به پذیرش، ارزیابی و اختصاص فضا و غیره اشاره دارد [۷۰، ۷۶]: فرآیندهایی که عملکرد سیستم‌های شهری را تعریف می‌کنند. مثالی از این نوع هم‌تولیدی است، هم‌تولید معنای میدان شهری جدید است که ممکن است به درستی استفاده نشود، بنابراین فاقد معنا یا معنای منفی باشد، در حالی که ممکن است برای اهداف دیگر (مثلاً تجارت، بیان سیاسی) استفاده شده و معنایی برای (برخی از) شهری‌ها پیدا کند.

هم‌ارزیابی: به معنای ارزیابی تولیدات، ایده‌ها و ... به صورت مشترک به منظور بهبود، ارتقا یا اصلاح می‌باشد.

بازیگران درگیر: منظور بازیگران درگیر در مسائل شهری است. معمولاً در مسائل شهری گروه‌های زیر درگیر می‌شوند: کارشناسان، دولت، کسب و کارها، سازمان‌های غیرانتفاعی و سازمان‌های مردم‌نهاد، شهروندان عادی، دانشگاه‌ها، جوامع محلی دور. که هر کدام شامل

^۱ Parklets

مجموعه‌ای از افراد، نهادها، سازمان‌ها و ... می‌شود که ممکن است درگیر مسأله باشند. گروه‌های درگیر با مجموعه‌ای از انتظارات (از خروجی فرایند) دانش و تجربه و در نقش‌های مختلف و مرتبط تعریف می‌شوند. مثلاً در هم‌آینده‌پردازی برای ایجاد کاربری مناسب برای زمین خالی (که مکان نامناسبی برای رفتارهای ضداجتماعی شده است)، شهروندان (ساکنان محله) و گروه‌های کسب و کار (به ویژه محلی) اصلی‌ترین بازیگران درگیر هستند.

ذی‌نفعان: فراتر از بازیگران درگیر هستند که ممکن است شامل بخش خصوصی، بخش دولتی یا بخش اجتماعی باشند. ذی‌نفعان کلیه افراد، سازمان‌ها، نهادها و ... هستند که از تصمیم یا برنامه و طرح شهری متأثر می‌شوند و یا بر آن تأثیر گذارند.

سکوی تعاملی: تجسم مجموعه عاملیت‌ساز که از روابط ناهمگن آثار دیجیتال، رابط‌ها، فرآیندها و افراد تشکیل شده و محیط‌های مختلف سیستم تعاملی را فراهم می‌کند. هدف آن، ایجاد بستری برای تبادل دانش و اطلاعات و تعامل بین گروه‌های درگیر باهم و گروه‌های درگیر با مسأله و شهرداری است. شایان ذکر است ارتباط و تعامل باید با لحاظ چهار ویژگی حاصل شود. دسترسی به اطلاعات و مسیرهای ارتباطی، امکان گفت‌وگو و تبادل اطلاعات، شفافیت، سهولت استفاده در نظر گرفته شود.

این شامل تجهیزات ارتباطی، افراد، فرآیندها و اتصالات می‌شود. تمام ابزارها و روش‌هایی که تبادل و تعاملات را ایجاد و تسهیل می‌کند، در اینجا قرار دارد. نمونه‌هایی در ادامه بیان شده است.

کارگاه‌های طراحی مشارکتی^۱: جلسات گروهی که در آن‌ها شهروندان، معماران، برنامه‌ریزان شهری و سایر ذی‌نفعان و گروه‌های درگیر برای طراحی فضاها یا راه‌حل‌های شهری با یکدیگر همکاری می‌کنند. در اینجا از ابزارهای نقشه‌های شهری، مدل‌سازی فیزیکی یا دیجیتال، و جلسات طوفان فکری استفاده می‌شود.

نظرسنجی‌ها و پرسش‌نامه‌ها^۲: جمع‌آوری نظرات و بازخوردهای عمومی از طریق نظرسنجی‌های حضوری یا آنلاین. ابزارها مورد استفاده سکویهای آنلاین، فرم‌های دیجیتال، یا نظرسنجی‌های کاغذی.

نقشه‌برداری مشارکتی^۳: ایجاد نقشه‌های تعاملی که در آن شهروندان و سایر گروه‌های درگیر مکان‌ها، مشکلات یا ایده‌های پیشنهادی خود را مشخص می‌کنند. ابزارهای مورد استفاده GIS، نقشه‌های دیجیتال یا کاغذی می‌باشد.

شبیه‌سازی‌های دیجیتال و واقعیت مجازی^۴: شبیه‌سازی‌های دیجیتال برای نشان دادن سناریوهای مختلف طراحی شهری به شهروندان و سایر گروه‌های درگیر استفاده می‌شود. این روش کمک می‌کند تا تغییرات پیشنهادی تجسم شود و بازخور مؤثر ایجاد شود. از طریق نرم‌افزارهای مدل‌سازی سه‌بعدی، VR و AR این کار امکان‌پذیر است.

جلسات گفت‌وگو و مشاوره عمومی^۵: برگزاری جلسات عمومی برای بحث و بررسی ایده‌ها و تصمیم‌گیری در مورد پروژه‌های شهری که از طریق جلسات حضوری، وبینارها، و اتاق‌های گفت‌وگو حاصل می‌شود.

طراحی خدمات شهری مشارکتی^۶: ایجاد و بهبود خدمات شهری با مشارکت مستقیم کاربران و ارائه‌دهندگان خدمات، که از طریق طراحی تجربه کاربر امکان‌پذیر است.

آزمایشگاه‌های زنده شهری^۷: ایجاد محیط‌های واقعی یا آزمایشی که در آن شهروندان و ذی‌نفعان به‌طور مشترک به طراحی و اجرای پروژه‌های نوآورانه می‌پردازند. این روش فرصتی برای آزمایش راه‌حل‌های نوین پیش از اجرا در مقیاس بزرگ را فراهم می‌کند. سایت‌های آزمایشی و پروژه‌های آزمایشی می‌تواند به عنوان ابزار به کار گرفته شود.

بازی‌سازی^۸: استفاده از عناصر بازی برای تشویق مشارکت شهروندان در فرآیندهای شهری، جذابیت بالا، افزایش انگیزه شهروندان برای مشارکت از مزایای این روش است و با برنامه‌های بازی‌سازی و شبیه‌سازی‌های شهری امکان‌پذیر است.

مدیریت جامعه‌محور^۹: واگذاری برخی از مسئولیت‌های مدیریت شهری به جوامع محلی برای تصمیم‌گیری و اجرای پروژه‌ها از طریق روش‌هایی مانند شوراهای محلی، گروه‌های اجتماعی و انجمن‌ها.

طراحی آینده‌نگر^{۱۰}: مشارکت شهروندان در پیش‌بینی سناریوهای آینده و طراحی سیاست‌ها و فضاهای شهری بر اساس آن که از طریق تحلیل روند و سناریونویسی امکان اجرا دارد.

¹ Participatory Design Workshops

² Surveys and Questionnaires

³ Participatory Mapping

⁴ Digital Simulations and Virtual Reality

⁵ Public Consultations

⁶ Service Design

⁷ Urban Living Labs

⁸ Gamification

⁹ Community-Led Management

¹⁰ Foresight and Scenario Planning

مشارکت از طریق هنر^۱: استفاده از هنرهای عمومی مانند نقاشی دیواری، تئاتر یا موسیقی برای جلب مشارکت شهروندان از طریق فراهم کردن شرایط راه‌اندازی پروژه‌های هنری محلی، نمایشگاه‌ها و اجراها.

۵. نتیجه‌گیری و پیشنهاد

در دهه‌های اخیر، با پیچیده‌تر شدن مسائل شهری، افزایش تنوع ذی‌نفعان، و ناکارآمدی برخی مدل‌های سنتی حکمرانی، مفهوم هم‌آفرینی شهری به‌عنوان رویکردی نوین در مدیریت و حکمرانی شهری مطرح شده است. هم‌آفرینی شهری فراتر از مشارکت صرف شهروندان در فرآیند تصمیم‌گیری است و بر تعامل پویا، دوسویه و خلاقانه میان دولت‌های محلی، شهروندان، نهادهای مدنی، بخش خصوصی و سایر ذی‌نفعان تأکید دارد. در این رویکرد، شهروندان نه‌تنها مصرف‌کنندگان خدمات، بلکه شریکانی فعال در طراحی، تولید و ارزیابی سیاست‌ها و خدمات عمومی شناخته می‌شوند.

اهمیت هم‌آفرینی در حکمرانی شهری، ریشه در چند تحول اساسی دارد. نخست، افزایش آگاهی و مطالبه‌گری شهروندان که خواستار نقش‌آفرینی مؤثرتر در مدیریت مسائل شهری هستند. دوم، ظهور فناوری‌های دیجیتال و ابزارهای نوین ارتباطی که امکان ارتباط گسترده‌تر، سریع‌تر و مؤثرتر میان دولت و جامعه را فراهم ساخته‌اند. سوم، ضرورت دستیابی به عدالت اجتماعی و ارتقای سرمایه اجتماعی در بافت‌های شهری متکثر و نابرابر می‌باشد. در چنین شرایطی، هم‌آفرینی می‌تواند به‌عنوان ابزاری کارآمد برای افزایش مشروعیت سیاست‌های شهری، بهبود کیفیت خدمات عمومی، تقویت حس تعلق اجتماعی، و نوآوری در مواجهه با چالش‌های شهری عمل کند.

پژوهش حاضر با هدف طراحی چارچوب مفهومی برای تبیین هم‌آفرینی در حکمرانی مشارکتی شهری، تلاش کرد تا از طریق تلفیق مبانی نظری موجود و تحلیل نظرات خبرگان، درکی نظام‌مند و چندبعدی از سازوکارهای شکل‌گیری مشارکت فعال و معنادار شهروندان در فرآیندهای حکمرانی ارائه دهد. یافته‌های پژوهش نشان داد که هم‌آفرینی در بستر شهری پدیده پیچیده و میان‌رشته‌ای است. چارچوب مفهومی ارائه‌شده در این مطالعه، با تبیین نقش و تعامل بازیگران کلیدی و بسترهای لازم برای هم‌آفرینی، می‌تواند به‌عنوان مبنای نظری برای طراحی مطالعات تجربی، توسعه سیاست‌های مشارکتی، و بازآرایی ساختارهای حکمرانی شهری مورد استفاده قرار گیرد. همچنین، این چارچوب امکان تحلیل تطبیقی و نقد سازوکارهای فعلی مشارکت را در اختیار پژوهشگران و تصمیم‌گیران شهری قرار می‌دهد. از مهم‌ترین دستاوردهای این مقاله، ارائه چارچوبی مفهومی برای تحلیل و تبیین فرایندهای هم‌آفرینی شهری است که از منظر نظری و کاربردی به غنای ادبیات موجود کمک می‌کند. در حالی که بسیاری از مطالعات پیشین، مفهوم هم‌آفرینی را محدود به سطح خدمات عمومی یا نوآوری اجتماعی دانسته‌اند، چارچوب پیشنهادی این مقاله تلاش کرده است تا هم‌آفرینی شهری را در فرآیندی پیوسته از ایده‌پردازی تا نظارت و ارزیابی، و نوع تعامل میان کنشگران (شهروندان، نهادهای دولتی و بازیگران واسطه‌ای) مورد بررسی قرار دهد. افزون بر این، چارچوب پیشنهادی با شناسایی عناصر کلیدی و ارتباطات میان آن‌ها، بستری مفهومی برای ارزیابی کیفیت و اثربخشی پروژه‌های هم‌آفرینی در بسترهای شهری فراهم می‌آورد.

به علاوه، تحقیق حاضر د آن است که چارچوب مفهومی چندبعدی ارائه داد که می‌تواند برای تحلیل تجربیات واقعی و طراحی سازوکارهای اجرایی در زمینه‌های توسعه شهری، مشارکت مردمی، و حکمرانی باز مورد استفاده قرار گیرد. در نهایت، اینکه در چارچوب پیشنهادی، برای نخستین بار، چهار مرحله (هم‌ایده‌پردازی، هم‌طراحی، هم‌تولیدی و هم‌ارزیابی) در نظر گرفته شده است که در چارچوب‌های ارائه شده قبلی موجود نبود.

این پژوهش تأکید می‌کند که تحقق هم‌آفرینی شهری نیازمند رویکردی فراتر از مشارکت صوری، در جهت ایجاد ارتباطی اصیل و دوسویه میان نهادهای رسمی و شهروندان می‌باشد. پژوهش‌های آتی می‌توانند با آزمون تجربی چارچوب ارائه‌شده، توسعه شاخص‌های سنجش، و تحلیل موردی در شهرهای مختلف، مسیر بهره‌برداری علمی و عملی از این چارچوب را هموار سازند.

پژوهش حاضر با طراحی چارچوب مفهومی برای هم‌آفرینی در حکمرانی مشارکتی شهری، شکاف موجود در ادبیات نظری حوزه حکمرانی شهری در زمینه تبیین روابط میان بازیگران کلیدی (شهروندان، نهادهای محلی، سازمان‌های مدنی و بخش خصوصی) را پوشش می‌دهد. برخلاف مدل‌های رایج در ادبیات غربی، چارچوب ارائه‌شده در این تحقیق کلی است و امکان اعتباربخشی در تمامی شهرها را دارد. بنابراین، گامی مهم در بومی‌سازی مفاهیم نوین حکمرانی شهری محسوب می‌شود. همچنین، این تحقیق با شناسایی عناصر کلیدی و

¹ Art-Based Participation

پیش‌نیازهای تحقق هم‌آفرینی شهری، به مدیران شهری، سیاست‌گذاران و نهادهای عمومی کمک می‌کند تا بتوانند بسترهای نهادی، فناورانه و اجتماعی لازم برای تقویت مشارکت فعالانه شهروندان را فراهم آورند. چارچوب ارائه‌شده می‌تواند ابزاری راهبردی در تدوین سیاست‌های شهری، طراحی برنامه‌های مشارکتی، و ارزیابی کیفیت حکمرانی شهری مورد استفاده قرار گیرد. به‌علاوه، نتایج تحقیق راهنمایی عملی برای شهرداری‌ها و نهادهای محلی در مسیر گذار از حکمرانی سنتی به حکمرانی مشارکتی فراهم می‌سازد.

در نهایت، براساس پژوهش حاضر پیشنهادهای زیر به مسئولان و سیاست‌گذاران شهری ارائه می‌شود:

نهادینه‌سازی هم‌آفرینی در ساختارهای مدیریتی شهری: سیاست‌گذاران شهری باید هم‌آفرینی را به‌عنوان اصل بنیادین در فرآیندهای تصمیم‌گیری بپذیرند و با بازنگری در ساختارهای نهادی، جایگاهی رسمی و مشخص برای مشارکت معنادار شهروندان در تمامی مراحل سیاست‌گذاری، طراحی و اجرا ایجاد کنند.

- توانمندسازی شهروندان و ذی‌نفعان محلی: تحقق هم‌آفرینی مستلزم افزایش آگاهی عمومی، ارتقاء دانش مدنی، و تقویت مهارت‌های مشارکتی در میان شهروندان است. بنابراین، برگزاری دوره‌های آموزشی، کارگاه‌ها و کمپین‌های آگاهی‌بخشی توسط شهرداری‌ها و نهادهای مدنی ضروری است.

- توسعه زیرساخت‌های دیجیتال برای مشارکت فراگیر: استفاده از سکوها و هوشمند و فناوری‌های دیجیتال می‌تواند مشارکت گروه‌های مختلف شهروندی را تسهیل کند. سیاست‌گذاران باید در جهت توسعه سامانه‌های الکترونیکی برای هم‌آفرینی شهری، به‌ویژه برای اقشار با دسترسی محدود، سرمایه‌گذاری کنند.

- ایجاد سازوکارهای ارزیابی و بازخورد مداوم: برای اثربخشی چارچوب هم‌آفرینی، طراحی مکانیزم‌های پایش و ارزیابی مستمر با مشارکت شهروندان ضروری است. سیاست‌گذاران باید امکان بازخوردگیری فعال، شفاف‌سازی عملکرد و اصلاح فرآیندها بر اساس نتایج ارزیابی‌ها را فراهم سازند.

- تضمین شفافیت، عدالت و پاسخگویی در فرآیندهای هم‌آفرینی: ایجاد اعتماد عمومی نسبت به نهادهای شهری از طریق شفافیت در تصمیم‌گیری، رعایت عدالت در تخصیص منابع و پاسخگویی نسبت به خواسته‌های شهروندان، پیش‌شرط اصلی موفقیت هم‌آفرینی است.

پژوهش حاضر مانند هر پژوهش دیگری با محدودیت‌هایی مواجه بوده است. در ادامه، برخی از محدودیت‌ها بیان می‌شود.

با وجود تلاش برای جمع‌آوری داده از گروه‌های مختلف (مدیران شهری، شهروندان، کارشناسان)، برخی گروه‌ها مانند اقشار حاشیه‌نشین، مهاجران یا نهادهای غیررسمی ممکن است به‌طور کامل در فرآیند پژوهش نمایندگی نشده باشند.

هم‌آفرینی شهری مفهومی چندبعدی و پویاست که ممکن است در بافت‌های مختلف تعاریف و ابعاد متفاوتی داشته باشد. چارچوب ارائه‌شده در این پژوهش ممکن است تنها بخشی از ابعاد این مفهوم را پوشش داده باشد و نیازمند توسعه بیشتر در مطالعات آتی باشد. همچنین، در برخی موارد، پاسخ‌دهندگان ممکن است به دلایل ملاحظات شغلی یا سیاسی، دیدگاه خود را به‌طور کامل و شفاف بیان نکرده باشند؛ این امر می‌تواند تا حدی بر دقت تحلیل‌ها تأثیر گذاشته باشد. در نهایت، اگرچه در انتخاب اعضای نمونه دلفی تلاش شد تا از تخصص‌های متنوع (مدیران شهری، متخصصان حوزه مشارکت، کارشناسان برنامه‌ریزی شهری) استفاده شود، اما به دلیل محدودیت در دسترسی، برخی گروه‌های ذی‌نفع مانند نمایندگان محلات یا نهادهای محلی کمتر در فرآیند مشارکت داشتند. این موضوع می‌تواند بر جامعیت نتایج تأثیرگذار باشد.

شایان ذکر است، اگرچه چارچوب طراحی‌شده بر مبنای نظرات تخصصی خبرگان تنظیم شده است، اما به دلیل ماهیت نظری تحقیق و محدودیت منابع، امکان ارزیابی میدانی و عملیاتی بودن چارچوب در پروژه واقعی فراهم نشد. این موضوع می‌تواند در مطالعات آتی مورد توجه قرار گیرد.

با توجه به نتایج و محدودیت‌ها پژوهش، پیشنهادهای پژوهشی زیر برای پژوهش‌های آتی توصیه می‌شود:

پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آینده، چارچوب طراحی‌شده در این مطالعه در قالب پروژه‌های میدانی یا مطالعات موردی در مناطق شهری مختلف به کار گرفته شده و میزان اثربخشی، کارایی و قابلیت اجرایی آن مورد ارزیابی تجربی قرار گیرد.

- با توجه به اهمیت فناوری‌های دیجیتال و سکوها مشارکتی در فرآیندهای شهری نوین، پیشنهاد می‌شود پژوهش‌های آینده به‌صورت اختصاصی به تحلیل نقش و کارکرد ابزارهای فناورانه در تسهیل هم‌آفرینی میان ذی‌نفعان شهری بپردازند.

- پژوهش‌های کیفی آینده می‌توانند با تمرکز بر روایت‌ها و تجربیات واقعی شهروندان مشارکت‌کننده، موانع و مشوق‌های اجتماعی و روان‌شناختی مشارکت در هم‌آفرینی را روشن‌تر سازند.

منابع

- [1] 90:10 (2010). Co-creation is more than just a philosophy! Retrieved October 5, 2024 from <http://www.9010group.com/countries/9010-middle-east/co-creation-is-more-than-just-a-philosophy>.
- [2] Aarikka-Stenroos, L., Jaakkola, E. (2012). Value co-creation in knowledge intensive business services: A dyadic perspective on the joint problem solving process. *Ind. Mark. Manag.* 41, 15–26. doi:10.1016/j.indmarman.2011.11.008.
- [3] Abtahi, S. H. & Shiani, M. (2021). Acknowledging people's participation obstacles in Tehran's urban management: An analysis of qualitative content. *The Journal of Community Development (Rural-Urban)*, 12(2), 643-655. doi: 10.22059/jrd.2021.319833.668632. [In Persian]
- [4] Andreu, L., Sá Nchez, I., Mele, C. (2010). Value co-creation among retailers and consumers: New insights into the furniture market. *Journal of Retailing and Consumer Services*, 17(4), 241–250. doi:10.1016/j.jretconser.2010.02.001
- [5] Baasch, S. (2023). Multipel, komplex und oft übersehen: Gerechtigkeit(en) in Beteiligungsverfahren. In S. Klepp, & J. Hein (Eds.), *Umweltgerechtigkeit und sozialökologische Transformation – Konflikte um Nachhaltigkeit im deutschsprachigen Raum* (pp. 45–64). transcript Verlag. <https://doi.org/10.1515/9783839463253-002>.
- [6] Baasch, S., & Blöbaum, A. (2018). Umweltbezogene partizipation als gesellschaftliche und methodische herausforderung. *Umweltpsychologie*, 21(2), 11–33.
- [7] Baasch, S., & Maschke, J. (2025). Participatory governance in decentralized energy transition: long-term findings from a municipal case study in Germany. *Journal of Environmental Policy & Planning*, 1–16. <https://doi.org/10.1080/1523908X.2025.2464139>
- [8] Baiocchi, G. (2005). *Militants and citizens: The politics of participatory democracy in Porto Alegre*. Palo Alto: Stanford University Press.
- [9] Bartl, M. (2009) Co-creation 360. Retrieved October 5, 2024, from <http://www.michaelbartl.com/article/co-creation-360/>
- [10] Beaumont, J., & Loopmans, M. (2008). Towards radicalized communicative rationality: Resident involvement and urban democracy in Rotterdam and Antwerp. *Int J Urban Reg Res*, 32: 95–13. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2427.2008.00780.x>
- [11] Bluestone, B., Carvalho, P. et al. (2012). Co-creating Cities. Defining Co-Creation as a Means of Citizen Engagement. Boston: *Leading cities*. Available: https://www.researchgate.net/publication/295103851_Co-Creating_Cities_Defining_cocreation_as_a_means_of_citizen_engagement (viewed 28.04.2020.)
- [12] Bluestone, B., et al. (2014). Co-Creating cities. defining co-creation as a means of citizen engagement. *Working Paper*
- [13] Bobbio, L. (2018). Designing effective public participation. *Policy and Society*, 38(1), 41–57. <https://doi.org/10.1080/14494035.2018.1511193> Bradley, S., & Mahmoud, I. H. (2024). Strategies for Co-Creation and Co-Governance in Urban Contexts: Building Trust in Local Communities with Limited Social Structures. *Urban Science*, 8(1), 9. <https://doi.org/10.3390/urbansci8010009>
- [14] Carpenter, J., & Horvath, C. (2022). Co-Creation and the City: Arts-Based Methods and Participatory Approaches in Urban Planning. *Urban Planning*, 7(3), 311-314. <https://doi.org/10.17645/up.v7i3.6106>
- [15] Castro-Martinez, M.P., Jackson, P.R. (2015). Collaborative value co-creation in community sports trusts at football clubs. *Corporate Governance An International Review*, 15(2), 229–242. <http://dx.doi.org/10.1108/CG-05-2014-0066>
- [16] Chang, I-Chun (2017). Failure matters: Reassembling eco-urbanism in a globalizing China. *Environment and Planning*, 49 (8): 1719–1742. Bibcode:2017EnPIA..49.1719C.
- [17] Coates, N. (2010). Co-creation. Past. Present. Future. CCE 2010. Retrieved October 5, 2015, from <http://www.slideshare.net/nickcoates/cocreation-past-present-future-cce-2010>
- [18] Cohen, J., & Rogers, J. (1992). Secondary Associations and Democratic Governance. *Politics & Society*, 20(4), 393-472. <https://doi.org/10.1177/0032329292020004003>.
- [19] Deserti, A., Real, M., & Schmittinger, F. (2022). *Co-Creation for responsible research and innovation*. Springer: Cham, Switzerland.
- [20] Dörk, M., & Monteyne, D. (2011). Urban co-creation: envisioning new digital tools for activism and experimentation in the city. In *Proceedings of the CHI Conference* (pp. 7-12).

- [21] Dübner, S., Fanderl, N., & Heydkamp, C. (2018). City of the Future Ludwigsburg: Co-Creation in Urban Development Processes. Editors: M. Schrenk, V. V. Popovich, P. Zeile, P. Elisei, C. Beyer, G. Navratil 141. REAL CORP 2018 *Proceedings/Tagungsband*, 4-6 April 2018 – <http://www.corp.at>, reviewed paper, 141-146.
- [22] Edvardsson, B., Tronvoll, B., Gruber, T. (2011). Expanding understanding of service exchange and value co-creation: a social construction approach. *J. Acad. Mark. Sci.* 39, 327–339. doi:10.1007/s11747-010-0200-y
- [23] Esposito, G., Felicetti, A., & Terlizzi, A. (2023). Participatory governance in megaprojects: the Lyon–Turin high-speed railway among structure, agency, and democratic participation, *Policy and Society*, 42(2), 259–273, <https://doi.org/10.1093/polsoc/puac029>.
- [24] Farrow Partnership (2010, 03, 03). Funnels, Tunnels, Liquid Arrows? Retrieved October 5, 2015 from <https://farrowpartnership.wordpress.com/2010/03/03/funnels-tunnels-liquid-arrows/>
- [25] Fronteer Strategy (2009). Co-creation's 5 guiding principles [white paper]. Retrieved October 5, 2015, from http://www.fronteerstrategy.com/uploads/files/FS_Whitepaper1-Cocreation_5_Guiding_Principles-April2009.pdf
- [26] Frow, P., Nenonen, S., Payne, A., Storbacka, K. (2015). Managing Co-creation Design: A Strategic Approach to Innovation. *Br. J. Manag.* 26, 463–483. doi:10.1111/1467- 8551.12087.
- [27] Fry, M., Burr, G. (2001). Using the Delphi technique to Design a Self-Reporting Survey tool. *Accident and Emergency Nursing*, 9(4): 235-241. doi: 10.1054/aaen.2001.0245.
- [28] Gall, T.; Vallet, F.; Yannou, B. (2022). Co-Creating Sustainable Urban Futures: An initial Taxonomy of Methods and Tools. *57 th ISOCARP World Planning Congress*. 8-11 November 2021 | Doha, Qatar. *p:1-13*.
- [29] Galvagno, M. & Dalli, D. (2014). Theory of value co-creation: A systematic literature review. *Managing Service Quality: An International Journal*, 24(6), 643-683. <https://doi.org/10.1108/MSQ-09-2013-0187>
- [30] Gibson, R. (2006). Beyond the pillars: Sustainability assessment as a framework for effective integration of social, economic, and ecological considerations in significant decision-making. *Journal of Environmental Policy and Management*, 08(3), 259-280.
- [31] Grönroos, C. (2012). Conceptualising value co-creation: A journey to the 1970s and back to the future. *J. Mark. Manag.* 28, 1520–1534. doi:10.1080/0267257X.2012.737357 Grönroos, C., Voima, P. (2013). Critical service logic: making sense of value creation and cocreation. *J. Acad. Mark. Sci.* 41, 133–150. doi:10.1007/s11747-012-0308-3
- [32] Haji Hosseini, M., Shah Hosseini, M. A., Nazari, M. and Keimasi, M. (2023). Presenting the Value co-creation model in ICT knowledge-based companies. *Journal of Strategic Management Studies*, 14(56), 233-255. doi: 10.22034/smsj.2022.366754.1741 [In Persian]
- [33] Hassani, M., Hamidzadeh, M., Rafie atani, A. and Abdolhamid, M. (2024). Environmental dynamics and urban governance knowledge networking. *Journal of Strategic Management Studies*, 15(58), 43-63. doi: 10.22034/smsj.2024.428537.1958
- [34] Healey, P. (2005). *Collaborative planning: Shaping places in fragmented societies*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- [35] Hirst, P. Q. (2005). *Space and power: Politics, war, and architecture*. Cambridge: Polity Press.
- [36] Holscher, K., Frantzeskaki, N., Kindlon, D., Collier, M.J., Dick, G., Dziubała, A., Lodder, M., Osipiuk, A., Quartier, M., Schepers, S., & et al. (2024). Embedding co-production of nature-based solutions in urban governance: Emerging co-production capacities in three European cities. *Environmental Science & Policy*. 152, 103652. <https://doi.org/10.1016/j.envsci.2023.103652>
- [37] Hossienpour, B., & Fathi, S. (2019). Investigating the performance of neighborhood houses in attracting participation of Tehran's citizens. *Environmental based Territorial Planning*, 12(44), 157-178. Dor: 20.1001.1.2676783.1398.12.44.8.2. [In Persian]
- [38] IDEO (2011). Human Centered Design Toolkit, 2nd edition (P.8-9). Retrieved October 5, 2015, from <http://www.slideshare.net/akaplan716/ideo-hcd-toolkitfinalccsuperlr>.
- [39] Kang, J. Y.M. (2014). Repurchase loyalty for customer social co-creation e-marketplaces. *Journal of Fashion Marketing and Management*, 18(4):452-464. DOI:10.1108/JFMM-06-2013-0083
- [40] Kennedy H.P. (2004). Enhancing Delphi Research: Method and Results. *Journal of Advanced Nursing*, 45(5): 504-511. doi: 10.1046/j.1365-2648.2003.02933.x.
- [41] Khosravi, S., Kalantari, M. & Tavakolinia, J. (2022). Assessing the Performance of Community Council in Tehran's Neighborhood Management with Emphasis on Good Urban Governance. *Urban Economics and Planning*, 3(2), 136-152. doi: 10.22034/uep.2022.329533.1195. [In Persian]

- [42] Koch, F., & Sánchez Steiner, L. M. (2016). Participation without Power: The Failure of Citizen Participation in Barranquilla. *Latin American Perspectives*, 44(2), 168-183. <https://doi.org/10.1177/0094582X16668312> (Original work published 2017).
- [43] Kosaka, M., Zhang, Q., Dong, W., Wang, J. (2012). Service value co-creation model considering experience based on service field concept. *Proceedings from IEEE* 2012.
- [44] Kowkabi, L. & Barmayehvar, B. (2020). Co-creating a smart tourism space through digital interactions: Proposing a conceptual model of Cyberpark. *Urban Tourism*, 7(1), 51-67. doi: 10.22059/jut.2019.281556.657. [In Persian]
- [45] Kukkur, M. (2011). Co-creation Is Today's Most Accepted Model For Innovation. Retrieved October 5, 2015, from <http://www.forbes.com/sites/infosys/2011/12/20/co-creationinnovation-bte/>
- [46] Kyani, P. , Pourezzat, A. A. , daneshfard, K. and Memarzadeh Tehran, G. (2022). Identifying the Dimensions and Components of the Application of the Government's Performance Evaluation Model in Health Sector. *Journal of Iranian Public Administration Studies*, 5(1), 31-58. doi: 10.22034/jipas.2022.312690.1273. [In Persian]
- [47] Lefebvre, H. (1996). *Writings on cities*. Cambridge, MA: Blackwell Publishers.
- [48] Lin, M. (2012). Definition: Customization. Retrieved October 5, 2015, from <https://thesismusen2012.wordpress.com/2012/10/09/definition-customization/>
- [49] Lionello, L., Rossetti, F., Denis, A. *et al.* An innovative participatory policymaking approach using Open Studios: the creation of "Ecosystems of Care". *Urban Transform* 7, 5 (2025). <https://doi.org/10.1186/s42854-025-00073-x>
- [50] Lund, D. H. (2018). Co-creation in Urban Governance: From inclusion to Innovation. *Scandinavian Journal of Public Administration*, 22(2), 3–17. DOI:10.58235/sjpa.v22i2.11422
- [51] Mirbagheri, S. M. & Abdi, E. (2023). Conceptualization of Participatory Governance, Research Center of the Islamic Consultative Assembly. [In Persian]
- [52] Mok, S., Ma'culyut E, E., Bult, P. H., & Hawxwe, T. (2021). Valuing the Invaluable—A Framework to Facilitate Stakeholder Engagement in the Planning of Nature-Based Solutions. *Sustainability*, 13(5), 2657. <https://doi.org/10.3390/su13052657>
- [53] Muscroft, J. (2011). Co-Creating Brands & the Co-Creation Process. Retrieved October 5, 2015, from <http://www.facegroup.com/blog/co-creating-brands-the-co-creationprocess/>
- [54] O'Hern, M. S., & Rindfleisch, A. (2017). Customer co-creation: a typology and research agenda. *Review of Marketing Research*, 84-106. DOI:10.1108/S1548-6435(2009)0000006008
- [55] Ojasalo, K., & Keränen, K. (2013). What is Co-Creation? Retrieved October 5, 2015, from <https://www.laurea.fi/en/projects/coco-tool-kit/coco-tool-kit-in-general/what-is-cocreation> 276 *ServDes*. 2016 Fifth Service Design and Innovation conference
- [56] Pateman, R. M., et al. (2025). Co-created Citizen Science Creates Space for Dialogue Around Environmental Challenges Faced by Urban Residents in the Global South. *Journal of Participatory Research Methods*, 6(1), 45–72 DOI:10.35844/001c.128165.
- [57] Payne, A.F., Storbacka, K., Frow, P. (2007). Managing the co-creation of value. *J. Acad. Mark. Sci.* 36, 83–96. doi:10.1007/s11747-007-0070-0
- [58] Prahalad, C.K., Ramaswamy, V. (2004). Co-creation experiences: The next practice in value creation. *J. Interact. Mark.* 18, 5–14. doi:10.1002/dir.20015
- [59] Ramaswamy, V. (2008). Co-creating value through customers' experiences: the Nike case. *Strategy and Leadership*. 36(5), 9–14. DOI:10.1108/10878570810902068
- [60] Rihova, I., Buhalis, D., Moital, M., Gouthro, M.B. (2013). Social layers of customer-to-customer value co-creation. *Journal of Service Management*. 24 (5), 553–566. DOI:10.1108/JOSM-04-2013-0092
- [61] Roser, Th., Samson, A., Humphreys, P., Cruz-Valdivieso, E. (2008). Co-creation: New pathways to value. An overview [white paper]. (2008). Retrieved October 5, 2015, from http://www.promisecorp.com/documents/COCREATION_REPORT.pdf
- [62] Rotterdam, S., et al. (2025). *The Role of Digital Technologies in Urban Co-Creation Practices*. Communities and Technologies Conference Proceedings. CSR Pub
- [63] Salimi, M. (2024). Urban Co-creation and Social Justice in Smart Cities. 18th National Conference on Geography and Environment, Shahrivar 2024, South Khorasan-Shirvan. [In Persian]
- [64] Sawhney, M., Verona, G., Prandelli, E. (2005). Collaborating to create: The Internet as a platform for customer engagement in product innovation. *J. Interact. Mark.* 19, 4–17. doi:10.1002/dir.20046.
- [65] Schmidt, V. A. (2008). Discursive institutionalism: The explanatory power of ideas and discourse. *Annu Rev Polit Sci*, 11, 303–326. <https://doi.org/10.1146/annurev.polisci.11.060606.135342>

- [66] Seve, B., Redondo, E., & Segá, R. (2022). A taxonomy of bottom-up, community planning and participatory tools in the urban planning context. *ACE: Arquitectura, Ciudad y Entorno*.
- [67] Shaterzadeh, A., Mirz Mohammadnia, H., & Rafiei, R. (2018). *A study and analysis of public participation in the renovation of deteriorated urban fabric*. The 3rd International Conference on Civil Engineering, Architecture, and Urban Design, Tabriz, Iran. [In Persian]
- [68] Shirkhodaei, M. and Sharafi, M. (2023). Evaluating the Effectiveness and Efficiency of Public Participation Processes in Urban Management Decision-making; Examining the Experience of the “Arezoo-haye Tehran” Campaign. *Geographical Urban Planning Research (GUPR)*, 10(4), 159-178. doi: 10.22059/jurbangeo.2023.349739.1746. [In Persian]
- [69] Soja, E. W. (2009). The city and spatial justice. *Conference Spatial Justice*, Nanterre, Paris, March 12-14, 2008.
- [70] Srinivas, H. (2023). Participatory Governance: Better Cities, Better Livability. GDRC Research Output E-045. Kobe, Japan: Global Development Research Center. Retrieved from <https://www.gdrc.org/u-gov/part-gov/index.html> on Saturday, 5 April 2025
- [71] Steen, T., Brandsen, T., & Verschuere, B. (2018). *Co-creation in urban governance: From inclusion to innovation*. In T. Brandsen, T. Steen, & B. Verschuere (Eds.), *Co-production and co-creation: Engaging citizens in public services* (pp. 89–96). Routledge.
- [72] Thorsten, R., DeFillippi, R., Samson, A. (2013). Managing your co-creation mix: co-creation ventures in distinctive contexts. *Eur. Bus. Rev.* 25, 20–41. doi:10.1108/09555341311287727.
- [73] Uwasu, M., Kishita, Y., Hara, K., Nomaguchi, Y. (2020) Citizen-Participatory Scenario Design Methodology with Future Design Approach: A Case Study of Visioning of a Low-Carbon Society in Suita City, Japan. *Sustainability*, Vol. 12/4746. <https://doi.org/10.3390/su12114746>
- [74] Valladares, A. (2017). Successes and failures of participation-in-design: Cases from Old Havana, Cuba. *Frontiers of Architectural Research*, 6(3), 401-411. <http://dx.doi.org/10.1016/j.foar.2017.06.001>
- [75] Watson, V. (2014). Co-production and collaboration in planning – The difference. *Planning Theory & Practice*, 15(1), 62–76. <https://doi.org/10.1080/14649357.2013.866266>
- [76] Williams, P. L. & Webb, C. (1994). The Delphi technique: a methodological discussion. *Journal of Advanced Nursing*, 19(1): 180-186. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2648.1994.tb01066.x>
- [77] Wulfsberg, J.P., Redlich, T., Bruhns, F.-L. (2010). Open production: scientific foundation for co-creative product realization. *Prod. Eng.* 5 (p.5). doi:10.1007/s11740-010-0286-6
- [78] Zientara P, Zamojska A, Cirella GT (2020) Participatory urban governance: *Multilevel study*. PLoS ONE 15(2): e0229095. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0229095>×